

11.

Seksueel misbruik in de jeugdzorg.

**Onderzoek op basis van politieregistraties
in opdracht van de commissie-Samson.**

Rapporten Bureau Beke, dr. mr. A.Ph. van Wijk
en dr. H.B. Ferwerda

Seksueel misbruik in de jeugdzorg

Onderzoek op basis van politieregistraties
in opdracht van de commissie-Samson

Dr. mr. A.Ph. van Wijk
Dr. H.B. Ferwerda

Met medewerking van:

Drs. E.J. Klöne (Bureau Beke)

Met dank aan:

Mevr. mr. M. Hoogerdijk en mr. J. Dijkers (regio Haaglanden)

Mevr. dr. M. Struik en mevr. W. Heutink (regio Noord- en Oost-Gelderland)

Inhoudsopgave

1	Vooraf	5
2	Opzet en uitvoering van het onderzoek	7
3	Resultaten	11
	3.1 Omvang en aard registraties	11
	3.2 Slachtoffers	12
	3.3 Breder context	13
	3.4 Plegers nader beschouwd	14
	3.5 Acties politie na kennisname misbruik	15
4	Conclusies	19
	Bijlage 1 – Casusbeschrijvingen commissiezaken	23
	Bijlage 2 – Casusbeschrijvingen commissiegerelateerde zaken	29

1 Vooraf

In 2010 hebben de ministers van Jeugd & Gezin en Justitie de commissie-Samson ingesteld. De commissie-Samson doet onafhankelijk onderzoek naar seksueel misbruik van minderjarigen die onder verantwoordelijkheid van de overheid in instellingen of pleeggezinnen zijn geplaatst. Een van de deelonderzoeken is in 2011 uitgevoerd door Bureau Beke.¹ In dit pilotonderzoek is van vijftien, bij de commissie door slachtoffers gedane meldingen, nagegaan in hoeverre die voorkomen in de politieregistraties en, zo ja, wat er vervolgens mee is gebeurd. Het resultaat was dat zeven van de vijftien meldingen niet zijn terug te vinden in de politiestructuren, ondanks dat het om recente meldingen zou gaan en er volgens de melders aangifte was gedaan. In overleg met de commissie is besloten om het vervolgonderzoek anders in te vullen.² In plaats van de meldingen van de commissie als uitgangspunt te nemen voor verder onderzoek, worden in twee politieregio's (Haaglanden en Noord- en Oost-Gelderland³) steekproeven getrokken uit de registraties die betrekking hebben op zedenmisdrivingen, en deze worden nader geanalyseerd.⁴ Het gaat daarbij om de jaren 2002 en 2007, dezelfde onderzoeksjaren als waar het deelonderzoek naar de justitiële afdoeningen zich op richt.

Het doel van het onderzoek is na te gaan hoeveel politieregistraties betrekking hebben op het onderzoeksdomein van de commissie, hoe die registraties zijn te typeren (aard en kenmerken), welke acties de politie na kennisname heeft ondernomen en hoe acties kunnen worden beoordeeld.

De volgende onderzoeksvragen zijn gesteld:

- Hoeveel (relevante⁵) registraties in verband met een zedendelict zijn er gedaan in 2002 en 2007 in de politieregio's Haaglanden en Noord- en Oost-Gelderland?
- Hoeveel registraties, zoals genoemd bij 1, vallen binnen het onderzoeksdomein van de commissie-Samson?
- Wat zijn de hoofdkenmerken van de registraties (slachtoffer, plegger, misbruik)?
- In welke context heeft het misbruik zich afgespeeld?
- Welke acties heeft de politie ondernomen na kennisname van het misbruik en hoe kunnen die acties worden beoordeeld?⁶

Eindnoten

1. A.Ph. van Wijk & H.B. Ferwerda (2011). Seksueel misbruik in de jeugdzorg. Pilotonderzoek op basis van politieregistraties in opdracht van de commissie-Samson. Bureau Beke, Arnhem.
2. De verwachting was dat er te weinig zaken zouden overblijven voor analyse, zeker als het misbruik langer geleden zou hebben plaatsgevonden. Hierbij komt dat de meldingen soms onvolledige en/of foutieve persoonsgegevens bevatte, hetgeen het zoeken in de politieregistraties uitermate zou bemoeilijken.
3. De voorkeur ging in eerste instantie uit naar de regio's Haaglanden en Gelderland-Midden, maar laatstgenoemde regio kon de benodigde gegevens niet achterhalen in het bedrijfsprocessensysteem. Om die reden is gekozen voor Noord- en Oost-Gelderland.
4. Het kan hierbij gaan om meldingen, informatieve gesprekken en aangiften.
5. De registraties aangaande schennis der eerbaarheid, prostitutie/tippelen, kinderporno en mensenhandel zijn buiten beschouwing gelaten c.q. als niet-relevant aangemerkt voor dit onderzoek.
6. Goed om hierbij te bedenken, is dat het onderzoek een momentopname is; de ontwikkelingen in de werkwijze van de zedenpolitie en andere instanties, waaronder het OM, zijn immers doorgegaan (denk aan de zedenaanspreekofficieren en de rol van de parketsecretaris bij de beoordeling van zedenzaken).

2 Opzet en uitvoering van het onderzoek

Steekproef en hits

Mede gelet op de beschikbare tijd en middelen is in overleg met de commissie besloten om in totaal ongeveer 1000 registraties van zedenmisdriven te bekijken (ongeveer tweehonderdvijftig per jaar per regio).¹ Aangezien beide regio's in voornoemde jaren met verschillende registratiesystemen hebben gewerkt en andere indelingen c.q. rubrieken gebruikten voor het registreren van zedenmisdriven, volgt hierna voor beide regio's afzonderlijk een toelichting op de steekproef.

Haaglanden

Aan politieregio Haaglanden zijn aantallen registraties opgevraagd die betrekking hebben op alle (relevante) zedenmisdriven over de jaren 2002 en 2007.² Daarbij is in eerste instantie gekeken naar misbruik van kinderen, omdat de kans dat misbruik binnen afhankelijkheidsrelaties – het primaire onderzoeksdomein van de commissie – binnen die categorie wordt geregistreerd.³ Het is echter mogelijk dat verbalisanten misbruik (binnen afhankelijkheidsrelaties) ook in een andere (algemene) zedencategorie hebben geregistreerd. Ten einde hier enig zicht op te krijgen en te bepalen of we door de selectie van de misbruikzaken geen registraties missen die binnen het onderzoeksdomein van de commissie vallen, zijn eveneens enkele registraties uit de categorie 'aanranding' 'verkrachting' en 'overige zeden-delicten' bekeken. In tabel 1 staat – per jaar – het totaal aantal registraties per categorie, het aantal bekeken registraties binnen die categorie en de 'hits'.⁴ In totaal zijn er in de jaren 2002 en 2007 2799 voor het onderzoek relevante registraties gevonden (1467 + 1332). Voor Haaglanden geldt dat er 617 (304 + 313) registraties zijn bekeken (22%).⁵ Van die bekeken registraties zijn zeven zaken (1,1%) een zaak voor de commissie ('hits').

Tabel 1 – Aantal zedenregistraties Haaglanden (2002 en 2007)

	2002			2007		
	<i>totaal</i>	<i>bekeken</i>	<i>hits</i>	<i>totaal</i>	<i>bekeken</i>	<i>hits</i>
<i>Incest</i> ⁶	134	127	1	160	147	3
<i>Aanranding</i>	350	61	1	320	55	0
<i>Verkrachting</i>	334	60	1	257	55	0
<i>Overige</i>	649	56	0	595	56	1
Totaal	1467	304	3	1332	313	4

Noord- en Oost-Gelderland

In de politieregio Noord- en Oost-Gelderland (verder aangeduid als NOG) werd in de onderzoeksjaren een ander registratiesysteem gebruikt, namelijk BPS (bedrijfsprocessen-systeem). Hierin staan ook zedenrubrieken vermeld.⁷ In afwijking van het onderzoek in Haaglanden en in tegenstelling tot eerdere berichten kon NOG geen gegevens uit het jaar 2002 leveren. De reden is dat die gegevens waren opgeschoond.⁸ Om die reden is de data-verzameling beperkt tot 2007. De aantallen registraties uit 2002 die bekeken zouden wor-

den, zijn benut in 2007. Het grootste deel van de relevante registraties (N = 898) is bekeken, namelijk 691 (77%⁹). Het aantal hits is achttien, wat neerkomt op 2,6 procent van het totaal aantal bekeken registraties.¹⁰

Tabel 2 – Aantal zedenregistraties Noord- en Oost-Gelderland (2007)

	2007		
	totaal	bekeken	hits
Ontucht	98	98	1
Aanranding	160	110	3
Verkrachting	96	96	6
Overige	544	387	8
Totaal	898	691	18

Algemene opmerkingen registraties

Het aantal hits in NOG is (relatief) groter dan in Haaglanden. Een voor de hand liggende verklaring hiervoor is het aantal gevestigde instellingen voor residentiële zorg in eerstgenoemde regio; de kans op een hit is groter (zie ook tabel 6). Waar in Haaglanden de meeste hits als ‘incest’ zijn gerubriceerd, zijn dat in NOG de ‘overige zedenzaken’ en ‘verkrachting’. Dat verschil is terug te voeren op de ‘vrijheid’ die de betreffende politiefunctiearissen hebben om een bepaalde zaak te labelen en houdt niet per se verband met de aard van de zaken c.q. hits.

De beschikbare informatie varieerde sterk per hit. In algemene zin is het informatiegehalte van meldingen geringer dan wanneer iemand aangifte doet. In dat laatste geval verricht de politie meer onderzoek. Echter, ook binnen dezelfde categorieën registraties (melding, informatief gesprek, aangifte) waren er soms grote verschillen te constateren in de kwantiteit en kwaliteit van de informatie. Naast het gegeven dat zedenzaken kunnen variëren in complexiteit en meer onderzoek kunnen vergen, waardoor er meer informatie beschikbaar is, is de geconstateerde variatie ook terug te voeren op de individuele verbalisant die op dat moment een inschatting maakt van wat er wel en niet wordt geregistreerd. Om een voorbeeld te noemen: bij bepaalde aangiften werden uitvoerige journaals (logboeken) bijgehouden, terwijl andere aangiften tamelijk beknopt waren.

Bij de analyse viel op dat er zedenregistraties naar voren kwamen die niet direct betrekking hadden op het onderzoeksdomein van de commissie, maar in bredere zin wel in verband konden worden gebracht met jeugdzorg (omgangsregeling, voogdijkwesties). Regelmatig kwamen er in de registraties zaken naar voren van bijvoorbeeld vrouwen die hun ex-partner beschuldigen van seksueel misbruik van hun kinderen, die onder toezicht staan van Bureau Jeugdzorg of kwetsbare, volwassen personen in instellingen die te maken hebben gekregen met seksueel misbruik. Deze registraties zijn buiten beschouwing gelaten in dit onderzoek en niet systematisch bijgehouden. Dat is anders wat betreft de registraties die gaan over minderjarige slachtoffers die wel in een instelling of pleeggezin zijn geplaatst maar waarbij het (veronderstelde) misbruik buiten de instelling is gebeurd, bijvoorbeeld door een onbekende man. Zaken waarin minderjarigen weglopen uit een instelling en dan te maken krijgen met seksueel misbruik laten zien dat zich, hoewel dergelijke zaken strikt genomen niet binnen de taakopdracht van de commissie vallen, ook hier misbruik kan voordoen. In de onderzoeksperiode is in beide regio's een totaal aantal van drieëntwintig van dergelijke zaken gevonden. Een korte beschrijving van deze ‘commissie-gerelateerde’ zaken is te vinden in bijlage 2.

Eindnoten

1. Het daadwerkelijk aantal bekeken registraties is hoger uitgevallen omdat er meer registraties per onderzoeksdag bekeken konden worden dan aanvankelijk gedacht.
2. In beide regio's worden overigens andere benamingen gebruikt voor de verschillende typen zedendelicten.
3. Een aantal dossiers bleek te zijn afgeschermd in verband met de privacy en niet toegankelijk zonder aparte autorisatie. Een daartoe bevoegde functionaris heeft de dossiers voor de onderzoekers ontsloten.
4. Een 'hit' is een zaak die binnen het onderzoeksdomein van de commissie valt.
5. De onderzoekers hebben vooraf geen selectie gemaakt van de registraties, maar zijn bij de eerste registratie begonnen en hebben vervolgens de daaropvolgende registraties bekeken.
6. In het registratiesysteem van Haaglanden (Genesys) worden binnen de rubriek incest nog allerlei subrubrieken onderscheiden. Die zijn voor het overzicht samengevoegd.
7. In NOG is er een categorie 'ontucht met minderjarigen'. Daarnaast waren er enkele registraties die onder de categorie incest vermeld stonden. Die zijn geplaatst in 'ontucht met minderjarigen'.
8. Desgevraagd is de reden van de opschoning vermoedelijk de wettelijke bewaartermijn van vijf jaar. Volgens Artikel 8 lid 6 Wpg worden gegevens vernietigd als zij niet meer noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de dagelijkse politietaak en in ieder geval uiterlijk vijf jaar na de datum van de eerste verwerking verwijderd. Verwijderde gegevens mogen echter nog gedurende een termijn van vijf jaar bewaard worden ten behoeve van de afhandeling van klachten (artikel 14 lid 1) en volgens artikel 14 lid 2 juncto artikel 22 Wpg mogen verwijderde gegevens ook gebruikt worden voor beleidsinformatie, wetenschappelijk onderzoek en statistiek, mits de resultaten geen persoonsgegevens bevatten.
9. De overige 23% is niet bekeken vanwege de beperkte onderzoekstijd. Er heeft vooraf geen selectie van de registraties plaatsgevonden; de onderzoekers zijn begonnen met de eerste registratie en hebben vervolgens de lijst verder afgewerkt.
10. Zie bijlage 1 voor een korte beschrijving van alle (25) commissiezaken.

3 Resultaten

Hierna worden de resultaten besproken van het onderzoek in de beide politieregio's. Als voorbehoud geldt dat het om kleine aantallen casus gaat, zeker in Haaglanden. De resultaten kunnen niet worden gegeneraliseerd naar andere regio's en jaren. Verder geldt als voorbehoud dat het zaken betreft die ter kennis zijn gekomen van de politie. Van een veroordeling door de rechter is (nog) geen sprake. Om die reden moeten de aanduidingen van personen met 'slachtoffer' en 'dader' met de nodige terughoudendheid worden gelezen.

3.1 Omvang en aard registraties

Van de in totaal 3697 relevante registraties van zedenmisdriven in beide regio's zijn er in totaal 1308 bekeken. Hiervan hebben vijftientig zaken betrekking op het onderzoeksdomein van de commissie. De analyses hebben betrekking op deze vijftientig zaken.

De registraties zijn, conform het werkproces aan de hand waarvan de zedenpolitie werkt, nader ingedeeld. Iemand kan een melding bij de politie maken van (een vermoeden van) een zedendelict. Een melding kan worden gedaan aan de balie van het politiebureau, bij een wijkagent of bij surveillanten. Deze functionarissen zijn vaak geen gespecialiseerde zedenrechercheurs en verwijzen de meld(st)er naar het bureau voor een informatief gesprek met de zedenpolitie. Deze fase staat in het teken van de informatie-uitwisseling en het nemen van een beslissing over het doen van een aangifte. In het informatieve gesprek verschaft de zedenpolitie informatie aan de meld(st)er over de juridische procedure en consequenties van het doen van aangifte. De zedenpolitie bepaalt om welke zedenmisdriven het gaat en schat de opsporingskansen in. De meld(st)er bepaalt op basis van de verkregen informatie of er een aangifte volgt.

De vijftientig registraties uit de twee regio's tezamen zijn ruwweg in drieën te verdelen: bij een derde van de registraties is het bij een melding gebleven; tien zaken zijn te kwalificeren als een informatief gesprek en zeven als een aangifte. Indachtig de kleine aantallen in Haaglanden valt op dat deze regio naar verhouding meer aangiften heeft dan NOG, dat vooral veel meldingen en informatieve gesprekken telt (zie tabel).

Tabel 3 – Aard van de registraties

	Haaglanden	NOG	Totaal
Melding	3	5	8
Info gesprek	-	10	10
Aangifte	4	3	7
Totaal	7	18	25

De aard van de meldingen varieert van een instelling die een verkrachting van een bewoner door een medebewoner meldt, tot een verwarde vrouw die zegt dat ze in haar jeugd in een instelling is misbruikt. De reden waarom de melders geen informatief gesprek aangaan/aangifte doen, is meestal dat de melders dit zelf niet willen doorzetten, bijvoorbeeld omdat de zaak in de instelling is geregeld en/of omdat de melding op zich genoeg was (advies aan meld(st)er).

De aanleiding voor veel informatieve gesprekken is gelegen in het feit dat het slachtoffer over het misbruik vertelt aan een groepsleider, vriendin of voogd of dat een moeder aanstuurt op een aangifte. Met andere woorden, de zaken die in de fase van het informatieve gesprek blijven hangen, worden nauwelijks direct door de slachtoffers zelf aangedragen bij de politie. Na het informatieve gesprek komen de slachtoffers niet terug voor de aangifte omdat zij dat, om allerlei redenen, niet willen (bijvoorbeeld een slachtoffer dat psychisch nog niet toe is aan een aangifte of omdat er te weinig opsporingsindicaties in zitten). In bepaalde gevallen wordt het verhaal als twijfelachtig beoordeeld; twijfelachtig in termen van de veronderstelde onvrijwilligheid.

De aangiften worden onder meer gedaan door de slachtoffers, pleegouders, voogd en instelling. De aangiften van de zedenmisdrijven kenmerken zich in algemene zin doordat er vaak concrete personen als verdachten zijn benoemd door het slachtoffer, die vervolgens zijn verhoord en de feiten (gedeeltelijk) bekennen (paragraaf 3.5).

3.2 Slachtoffers

Bij het merendeel van de registraties is in beide regio's sprake van een (1) slachtoffer (zie tabel 4). In een enkel geval zijn er meer slachtoffers. Voor zover na te gaan, zijn er in totaal twaalf jongens en zestien meisjes slachtoffer, waarbij opvalt dat de regio NOG naar verhouding iets meer jongens telt.

Van vijftientwintig slachtoffers is de leeftijd ten tijde van het misbruik bekend. De gemiddelde leeftijd van de totale groep ligt op 13,9 jaar (varieert van 8 tot 17 jaar).¹ Het misbruik kan beperkt zijn gebleven tot een eenmalige gebeurtenis of meermalen – over een langere periode – zijn gepleegd. Naar verhouding komt eenmalig misbruik het meest voor in NOG.² De periode waarin het seksueel misbruik heeft plaatsgevonden, kan in bepaalde gevallen jaren geleden zijn (het slachtoffer is er pas op latere leeftijd aan toe om het verhaal te vertellen). In een enkel geval liggen het misbruik en het ter kennis komen van de politie erg dicht op elkaar.

De registraties maken duidelijk dat er vaak wel enige tijd overheen gaat voordat de politie kennis neemt van het misbruik, onder andere omdat het slachtoffer niet direct zelf naar de politie gaat maar het eerst aan derden vertelt, die op hun beurt weer melding doen bij de politie.

Tabel 4 – Slachtoffers

	Haaglanden	NOG
1 s.o.	6 zaken	16 zaken
meerdere s.o.'s	1 zaken	2 zaken
Jongens	3	9
Meisjes	6	10
Jongste	8 jaar	8 jaar
Oudste	16 jaar	17 jaar
Eenmalig	2 zaken	10 zaken
Meermalen	4 zaken	7 zaken

Aard seksuele handelingen

Hiervoor is verantwoord uit welke zedencategorieën de registraties zijn gehaald (aanranding, verkrachting etc.). Die categorieën hoeven echter weinig te zeggen over de aard van de seksuele handelingen die (zouden) zijn verricht. Op basis van de registraties en de –

soms summiere – informatie die daarin stond, is nagegaan welke seksuele handelingen zijn verricht. Uit de tabel blijkt dat in bijna de helft van de zaken sprake is van verkrachting. Dat kan elke vorm van penetratie inhouden (oraal, anaal, vaginaal). Hier inbegrepen, zijn ook de registraties waarin gesproken wordt over ‘seks met elkaar hebben’. De aanrandingszaken omvatten alle vormen van betasten. In sommige gevallen staat er ‘seksueel misbruik’ (niet nader gedefinieerd).

Tabel 5 – Aard seksuele handelingen

	Haaglanden	NOG	Totaal
Verkrachting	2	9	11
Aanranding	3	6	9
Seksueel misbruik	1	3	4
Anders ³	1		1
Totaal	7	18	25

3.3 Bredere context

De vraag in welke bredere context het misbruik plaatsvindt, kan op verschillende wijzen in kaart worden gebracht. In de eerste plaats betreft dat de locatie waar de minderjarigen zijn geplaatst (pleeggezin, instelling). Hierbij moet ook de relatie met de pleger in aanmerking worden genomen. Ten tweede zijn de achtergronden van de slachtoffers van belang. Uit de gegevens in tabel 6 komt naar voren dat het merendeel van de minderjarigen ten tijde van het misbruik in een instelling is geplaatst. In een op de zes gevallen gaat het om een pleeggezin.

Tabel 6 – Locatie plaatsing

	Haaglanden	NOG	Totaal
Pleeggezin	2	2	4
Instelling	5	16	21
Totaal	7	18	25

In de volgende tabel staat de hoedanigheid van de pleger, ofwel in welke relatie hij – het zijn allen mannen – staat tot het slachtoffer. Er komen geen pleegbroers/-zussen als pleger van het misbruik naar voren in de registraties, wel een enkele pleegouder. In een (1) zaak gaat het om een pleegouder die als vrijwilliger werkt bij een instelling en ook daar kinderen misbruikt.⁴ Er zijn zes instellingsmedewerkers geregistreerd als pleger van het misbruik. Voor zover bekend, heeft daarbij geen penetratie plaatsgevonden. De helft van de plegers is een medebewoner. Vrijwel alle medebewoners zijn gevonden in de registraties van NOG. Naast enkele zaken waarin sprake is van betasten, gaat het in de meeste gevallen om penetratie. De categorie ‘overige’ bestaat uit een hulp in het gezin van de pleegouders en een onbekend gebleven persoon.

Tabel 7 – Relatie met pleger

	Haaglanden	NOG	Totaal
Pleegouder	3	1	4
Pleegbroer/-zus	0	0	0
Instellingsmedewerker	3 (4)	3	6
Medebewoners	1	12	13
Overige	-	2	2
Totaal	7	18	25

Het gegeven dat de minderjarigen in een pleeggezin of instelling zijn geplaatst, duidt erop dat zij op enigerlei wijze bedreigd worden in hun ontwikkeling en mogelijk zelf problemen ondervinden. In vijf zaken staat expliciet vermeld dat het slachtoffer een verstandelijke beperking heeft, maar dit kan een onderschatting zijn van het werkelijke aantal, omdat de beperking kenbaar moet zijn gemaakt aan de politie (door bijvoorbeeld de instelling of ouders) die het vervolgens relevant genoeg moet vinden om te registreren. Datzelfde geldt voor de psychische problemen waar de minderjarigen mee kampen. Daar wordt in beperkte mate melding van gemaakt in de rapportages.

3.4 Plegers nader beschouwd

Er zijn in totaal zevententwintig plegers, allen mannen, genoemd bij de misbruikzaken. In vrijwel alle gevallen is er sprake van een (1) pleger per geregistreerd feit. Er zijn twee groepszaken. In de ene zaak meldt het slachtoffer dat hij tien jaar daarvoor is misbruikt door twee medebewoners. In de andere zaak wordt het slachtoffer door drie jongens misbruikt.

Van zevententwintig plegers is de leeftijd bekend, die soms bij benadering is gegeven door het slachtoffer. De gemiddelde leeftijd van de gehele groep is ruim 23 jaar. De plegers uit Haaglanden zijn gemiddeld 39 jaar.⁵ De plegers uit NOG zijn gemiddeld jonger, namelijk 18 jaar. Dat laatste is (deels) te verklaren uit het gegeven dat de slachtoffers uit NOG iets ouder lijken en het misbruik zich vaker in de context van seksuele contacten met leeftijdgenoten afspeelt.

Van de plegers die in de registraties met naam (en soms geboortedatum) staan vermeld, is in het Herkenningsdienstsysteem (HKS⁶) van de politie nagegaan of zij staan geregistreerd voor het betreffende zedendelict in 2002/2007 en of zij daarvoor of erna ook zijn geregistreerd in verband met strafbare feiten.

In totaal zijn vierentwintig namen ingevoerd in het HKS (acht uit Haaglanden en zestien uit NOG). Die namen zijn in de registraties naar voren gekomen als verband houdende met het misbruik. Dat verband kan vrij duidelijk zijn als het slachtoffer de naam noemt en de politie de gegevens (geboortedatum) erbij vermeldt, maar soms is dat onduidelijk, als bijvoorbeeld alleen de voor- of achternaam is vermeld. Van de vierentwintig ingevoerde namen staan er twaalf in het HKS. Het feit dat de resterende namen niet voorkomen, kan ermee te maken hebben dat zij geen antecedenten hebben, maar ook dat er te weinig persoonsgegevens zijn om gericht te kunnen zoeken.

Hieronder staan de gegevens van de HKS-analyses, uitgesplitst naar de beide regio's. Van de twaalf bekende personen komen er zeven vanwege het zedenmisdrif voor (indexdelict), de rest niet. Dit heeft onder andere te maken met de wijze waarop de politie de zaak heeft afgedaan (zie verderop).

Geen enkele persoon staat voorafgaand aan het indexdelict voor een zedenmisdrif geregistreerd en een (1) persoon pleegt nadien een zedenmisdrif.

Het plegen van niet-zedendelicten komt blijkens de HKS-registraties vaker voor (voor en na het indexdelict). Het betreft onder andere diefstal, inbraak en mishandeling.

Tabel 8 – Plegers in HKS en antecedenten

Haaglanden			
Totaal aantal	8		
<i>Geen HKS-registratie/onbekend</i>	4		
<i>Wel geregistreerd</i>	4	Zeden in 2002/7	4
		Zeden voor 2002/7	0
		Zeden na 2002/7	0
		Niet-zeden voor 2002/7	2
		Niet-zeden na 2002/7	0
NOG			
Totaal aantal	16		
<i>Geen HKS-registratie/onbekend</i>	8		
<i>Wel geregistreerd</i>	8	Zeden in 2007	3
		Zeden voor 2007	0
		Zeden na 2007	1
		Niet-zeden voor 2007	5
		Niet-zeden na 2007	4

3.5 Acties politie na kennisname misbruik

De laatste onderzoeksvraag heeft betrekking op de acties die de politie heeft ondernomen nadat zij kennis heeft genomen van het (mogelijke) misbruik. Als voorbehoud bij de beschrijving geldt dat het om een klein aantal casus (uit twee politieregio's) gaat dat bovendien nader is opgesplitst in drie typen registraties (melding, informatief gesprek en aangifte). Het gaat om een kwalitatieve beschrijving, die niet representatief is bedoeld voor de werkwijze van de zedenpolitie in het algemeen. Als eerste worden de meldingen behandeld.

Meldingen

Een kwalitatieve analyse van de – overigens gevarieerde groep – meldingen laat een aantal zaken zien. In de eerste plaats onderneemt de politie in vrijwel alle gevallen actie; de meeste meldingen van een zeden(gerelateerd) misdrijf worden met andere woorden niet slechts opgetekend.

De politie geeft advies aan de melders. De melders verwachten – voor zover dat is op te maken uit de registraties – in die zin geen verdere actie van de politie. Het advies is om contact op te nemen met de regio waar de feiten zich hebben afgepeeld. Voor de politie houdt het daarmee op. Bij verschillende meldingen neemt de politie contact op met de instelling waar de minderjarige verblijft om meer informatie in te winnen over de situatie van de minderjarige en/of heeft een gesprek met instellingsmedewerker, slachtoffer of moeder. De melding mondt niet altijd uit in een informatief gesprek/aangifte omdat de kwestie 'intern al is opgelost', gemeld is bij de Inspectie voor de Volksgezondheid of is uitgezocht door een externe commissie. Uit een van de registraties blijkt dat de politie een gesprek heeft met de directie, waaruit valt af te leiden dat niet alle zaken van misbruik bij de politie terechtkomen. De ouders hebben hierin blijkens de opmerking van de verbalisant een belangrijke stem:

'Het melden bij de politie verschilt per geval. Bij minderjarigen worden altijd de ouders in kennis gesteld. Afhankelijk van de ernst en hetgeen de ouders willen, wordt al dan niet een melding gemaakt van de zaak. Duidelijk is in ieder geval dat niet iedere zaak bij ons wordt gemeld.'

De politie hoort in een zaak wel de vermoedelijke pleger en heeft daar een ‘onderhoudend gesprek mee’, maar een aangifte zou volgens de instelling en de politie geen zin hebben, want de persoon in kwestie heeft het IQ van een kind van vier jaar.

Informatieve gesprekken

Het doel van de informatieve gesprekken is onder meer om de slachtoffers te informeren over de rechtsgang na het doen van een aangifte en welke consequenties dat kan hebben. De slachtoffers krijgen bedenktijd om een beslissing hieromtrent te nemen. In alle gevallen heeft de politie een gesprek met het slachtoffer, dat soms wordt vergezeld door een begeleider vanuit de instelling.

In de tien informatieve gesprekken besluit het slachtoffer geen aangifte te doen. In een aantal gevallen wordt dat besluit expliciet uitgesproken tijdens of vlak na de informatieve gesprekken. Wellicht dat zij opzien tegen het verdere strafrechtelijke traject (om allerlei redenen) en/of dat zij het hebben van een informatief gesprek met de politie als voldoende bevredigend hebben ervaren, althans voor dat moment.

De politie onderneemt dan geen verdere actie. Voor zover na te gaan in de registraties is in twee gevallen de wens om geen aangifte te doen niet expliciet uitgesproken, maar wordt afgeleid uit het feit dat de politie niet binnen de afgesproken termijn een reactie krijgt van het slachtoffer (wel of geen aangifte doen). De politie informeert verder niet bij het slachtoffer maar ‘legt de zaak op’. Bij een aantal casus kan de vraag worden gesteld of er in werkelijkheid ook sprake is geweest van seksueel misbruik, bijvoorbeeld omdat het slachtoffer het contact zelf wel prettig vond.

In de meeste informatieve gesprekken hoort de politie alleen de slachtoffers. In enkele gevallen hoort zij daarnaast ook getuigen, zoals een groepsleider of een (pleeg)ouder om een goed beeld te krijgen van de zaak en context of legt ze contact met collega’s in een ander werkgebied.

In een zaak zijn er volgens het slachtoffer getuigen geweest van het misbruik, althans dat kan worden afgeleid uit het verhaal van het slachtoffer, maar die zijn niet gehoord (mogelijk omdat er geen aangifte ligt). In die zaak gaat de politie wel zoeken op de plaats delict en vindt daar bewijsmateriaal dat wordt veiliggesteld.

Dat bewijsmateriaal wordt later vernietigd als het slachtoffer aangeeft geen aangifte te willen doen. In de registraties staat dat de politie ‘inschat dat de zaak wel is gebeurd, doch een strafrechtelijk vervolg lastig zal worden’.

Het doel van de informatieve gesprekken is tevens om de strafwaardigheid van het gedrag van de plegers vast te stellen. In drie zaken komt de politie tot de conclusie dat een aangifte opnemen weinig zin heeft omdat de zaak strafrechtelijk niet haalbaar is c.q. er te weinig opsporingsindicaties zijn. De politie legt de zaak op, maar informeert wel de instelling en/of ouders hierover.

Aangiften

Zoals gezegd, zijn er zeven aangiften gedaan van seksueel misbruik. In vrijwel alle gevallen doet de politie onderzoek.⁷ Dat bestaat onder andere uit het horen van allerlei getuigen, onder wie de medewerkers van de instellingen, pleegouders en familieleden. De politie hoort de slachtoffers eveneens. Van minimaal drie slachtoffers is bekend dat zij in een speciale verhoorstudio zijn gehoord.

In twee zaken onderzoekt de politie tevens de werkroosters van de pleger en bij een van hen ook de computer vanwege mogelijke aanwezigheid van kinderporno.

Bij een ander slachtoffer wil de politie de rapportages opvragen bij de instelling teneinde zich een beter beeld te vormen van het slachtoffer. Het slachtoffer moet daarvoor formele toestemming geven (wat uiteindelijk niet gebeurt). Het gevolg is dat de politie geen actie onderneemt c.q. kan ondernemen.

Naast voornoemde opsporingsactiviteiten is het verhoren van de plegers een belangrijk element in het politieonderzoek. Waar dit in de informatieve gesprekken niet/nauwe-

lijks aan de orde was, gebeurt dat in zes van de zeven aangiften. Er zijn met andere woorden blijkbaar voldoende opsporingsindicaties in de verklaringen van slachtoffers en getuigen om verdachten aan te houden en te verhoren. Bij een aangifte wacht de politie, zoals gezegd, nog op de toestemming van de aangeefster om haar medische gegevens op te vragen.

De verdachten in drie zaken bekennen in de verhoren het seksueel contact met de minderjarige. In twee zaken, waarin vier verdachten zijn gehoord, ontkennen de beschuldigen het seksueel contact. Een van hen, een medewerker, erkent wel het telefoonnummer van het slachtoffer te hebben (en ook van andere meisjes uit de instelling). In een zaak is het niet bekend of de verdachte heeft bekend, omdat de zaak is overgedragen aan een andere regio.

Bij twee aangiften staat er expliciet vermeld dat de officier van justitie een beslissing neemt. Die beslissing is dat de officier tbs gaat eisen en dat een andere zaak door de politie moet worden geseponeerd, omdat er onvoldoende bewijs is. In de andere gevallen staat er in de registraties geen informatie hieromtrent.

Eindnoten

1. De berekening van de leeftijd is gebaseerd op de werkelijke leeftijden; de leeftijden zoals genoemd in de casus zijn omwille van de herkenbaarheid aangepast.
2. De indruk is dat de slachtoffers in de zaken die uit Haaglanden komen gemiddeld iets jonger zijn bij aanvang van het misbruik dan de slachtoffers uit NOG (13 versus 14,2 jaar). Let wel, het is een indruk, gebaseerd op een klein aantal waarnemingen, in elk geval wat betreft Haaglanden.
3. In de registratie wordt gesproken van 'seksuele spelletjes' en 'seksueel afwijkend gedrag'.
4. Om die reden staat er bij instellingsmedewerker een (4) achter het aantal van 3.
5. Bepaald aan de hand van de gegevens van vijf plegers.
6. Het HKS is een landelijk dekkend systeem dat sinds 1986 door de politie gebruikt wordt om gegevens over verdachten te registreren. Het HKS wordt beheerd door het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD) en bevat zowel de gegevens over de aard van bij de politie bekend geworden misdrijven als de persoonsgegevens van de verdachten daarvan.
7. In een geval heeft de politie bij een eerdere aangifte van het slachtoffer jegens dezelfde pleger wel onderzoek gedaan. Het is onduidelijk of dat ook is gebeurd bij de latere aangifte.

4 Conclusies

Voor dit onderzoek zijn 1308 van de in totaal 3697 relevante registraties in de regio's Haaglanden en Noord- en Oost-Gelderland bekeken. Hiervan vallen er vijftienvintig (1,9%) binnen het onderzoeksdomein van de commissie (seksueel misbruik van minderjarigen die onder verantwoordelijkheid van de overheid in instellingen of pleeggezinnen zijn geplaatst), hetgeen een klein aantal kan worden genoemd. Het aantal hits is groter in NOG, vermoedelijk vanwege de aanwezigheid van diverse instellingen in die regio. In Haaglanden ligt het percentage hits op 1,1 en in NOG op 2,6 van het totaal aantal bekeken, relevante registraties.¹

De slachtoffers zijn ten tijde van het misbruik gemiddeld 14 jaar. Het gaat om zestien meisjes en twaalf jongens. In de helft van de zaken gaat het om penetratie of niet nader omschreven seksueel misbruik² van het slachtoffer. De meeste minderjarigen zijn in een instelling geplaatst. Medebewoners zijn vaak pleger. In een beperkt aantal gevallen gaat het om een medewerker. Van verschillende slachtoffers staat geregistreerd dat zij psychische problemen hebben en/of een verstandelijke beperking, maar in werkelijkheid zal dat aantal vermoedelijk groter zijn omdat dit niet bekend hoeft te zijn bij de politie.

De personen die als (vermoedelijke) pleger zijn genoemd, zijn allen man en gemiddeld 23 jaar. De helft van deze personen staat vermeld in het HKS voor een of meer zedendelicten en niet-zedenmisdrijven, zoals mishandeling en diefstal.

Conform het werkproces van de politie zijn de registraties verdeeld in meldingen, informatieve gesprekken en aangiften. In zeven van de vijftienvintig zaken volgt er een aangifte (28%). In de overige gevallen blijft het bij een melding of informatief gesprek. Een verklaring hiervoor is dat de slachtoffers uiteindelijk geen aangifte willen doen of niet binnen de afgesproken termijn reageren. De politie onderneemt dan geen verdere actie en de zaak wordt opgelegd; het initiatief tot het doen van aangifte wordt met andere woorden nadrukkelijk – overigens conform de richtlijnen – bij het slachtoffer gelaten.³ Sommige slachtoffers zeggen er nog niet aan toe te zijn om aangifte te doen. Het informatieve gesprek heeft dan eerder het karakter van een 'therapeutisch' gesprek (goed om het verhaal een keer te vertellen). De politie kan ook tot het oordeel komen dat de zaak strafrechtelijk gezien te weinig aanknopingspunten biedt voor een vervolg (wegens gebrek aan bewijs).

In geval van een aangifte verricht de politie diverse opsporingsactiviteiten, waarvan het horen van allerlei getuigen (ouders, medewerkers, familieleden, medebewoners etc.) de belangrijkste is naast het horen van de slachtoffers en verdachten. In deze zaken zitten daarvoor blijkbaar voldoende opsporingsindicaties. Sommige verdachten ontkennen het misbruik, anderen bekennen. Voor zover geregistreerd, neemt de officier van justitie in twee aangiften een beslissing, die varieert van de zaak voor de rechter brengen (als de verdachte bekend) tot seponeren wegens gebrek aan bewijs.

Instellingen, en in het verlengde daarvan ouders, lijken een belangrijke stem te hebben in de wijze waarop er met een (vermeende) zaak van seksueel misbruik wordt omgegaan. Mogelijk dat niet alle zaken bij de politie worden gemeld en de zaken waar de politie kennis van neemt, kunnen worden opgelegd als de instelling de kwestie intern verder afhandelt. In dat geval lijkt het belang van de minderjarige (bijvoorbeeld in termen van hulp, begeleiding) te prevaleren boven een strafrechtelijk traject. Uit de politieregistraties valt niet op te maken in hoeverre het instellings-belang hierbij ook een rol speelt. Hoe groot dat dark number is, valt op grond van dit onderzoek evenmin te zeggen.

Verschillende zaken spelen zich af in het schemergebied van vrijwillig en onvrijwillig seksueel contact. Vaak zijn daarbij jeugdige plegers betrokken. Als er al een verdachte in beeld is, en die ontkent, zijn de mogelijkheden voor een strafrechtelijk vervolg erg beperkt, omdat het vaak een één-tegen-één-verklaring is en zeker als het seksueel contact heeft plaatsgevonden tussen leeftijdgenoten. Technisch bewijs ontbreekt vaak. In verschillende zaken komt expliciet aan de orde dat ouders, politie of instellingsmedewerkers twijfelen aan het verhaal van de slachtoffers. Sommige slachtoffers zijn, gelet op hun beperkingen, in cognitief, sociaal-emotioneel opzicht enerzijds (erg) kwetsbaar (bijvoorbeeld in termen van moeilijk hun grenzen kunnen aangeven) en kunnen anderzijds op seksueel vlak ‘volwassen’ gedrag vertonen.

Voor zover dat is na te gaan op basis van de soms summier registraties komt het handelen van de politie in algemene zin logisch over.⁴ Het is begrijpelijk dat sommige zaken zijn geseponeerd wegens gebrek aan bewijs. Complicerend in termen van het opsporingsonderzoek is dat zaken van misbruik zich in bepaalde gevallen vele jaren daarvoor hebben afgespeeld, waardoor de kans op goede opsporingsindicaties klein is. In de bestudeerde zaken is het feit dat een verdachte het misbruik bekent feitelijk het doorslaggevende element. Het deelonderzoek van de commissie naar de justitiële afdoeningen moet duidelijk maken of de ontkenkende verdachten zijn veroordeeld dan wel dat de zaak tegen hen is geseponeerd dan wel dat de verdachte wegens gebrek aan bewijs alsnog is vrijgesproken. Het feit dat er betrekkelijk veel zaken in de informatieve fase blijven steken, kan erop duiden dat het ‘filtersysteem’ goed werkt in de zin dat niet iedere melding van een slachtoffer ook ‘aangiftewaardig’ is. Hiermee worden wellicht ook de twijfelachtige zaken eruit gefilterd, ofwel die zaken tussen jeugdigen waarbij het onvrijwillige element van het seksueel contact niet duidelijk is of zelfs geheel ontbreekt.

Hierbij moet tevens worden opgemerkt dat de politie in die informatieve fase kritische vragen kan/moet stellen aan het slachtoffer, teneinde het waarheidsgehalte van het verhaal zo goed mogelijk vast te stellen en daarnaast het slachtoffer moet informeren over de gevolgen van het doen van een aangifte. Mogelijk, maar dat verdient nader onderzoek, kunnen die informerende en ‘waarheidzoekende’ c.q. kritische vragen van de politie dermate drempelverhogend werken voor het slachtoffer dat zij/hij geen aangifte meer wil doen. In een enkele zaak kan de vraag worden opgeworpen waarom de politie geen getuigen heeft gehoord om een beter beeld te krijgen van het slachtoffer en de context waarin het misbruik zich zou hebben afgespeeld. Het ontbreekt echter aan voldoende informatie vanuit de registraties om hier een objectief oordeel over te geven.

Naast de vijftientig zaken die zijn onderzocht en beschreven, zijn er tijdens de systeemanalyse bij de politie zaken naar voren gekomen die strikt genomen niet binnen het onderzoeksdomein van de commissie vallen, maar er wel raakvlakken mee hebben. Hierbij kan vooral worden gedacht aan meldingen van seksueel misbruik door gescheiden ouders van wie de kinderen onder toezicht staan van Bureau Jeugdzorg. Daarnaast kunnen de volwassenen met een verstandelijke beperking worden genoemd die in een instelling onvrijwillig seksueel contact hebben. In dit onderzoek zijn bovendien drieëntwintig registraties gevonden van minderjarigen die wel in een instelling of pleeggezin waren geplaatst, maar buiten die context te maken hebben gehad met seksueel misbruik of daarvan in elk geval melding hebben gemaakt bij de politie. In verschillende van die zaken heeft de minderjarige een (seksuele) relatie met een volwassene of zijn de minderjarigen weggelopen uit de instelling. Gelet op de kwetsbaarheid van deze slachtoffers (in meerdere opzichten) verdienen ook zij de nodige aandacht en zorg.

Eindnoten

1. Er zijn geen gegevens beschikbaar in NOG over het jaar 2002, omdat het systeem is geschoond. Momenteel is de politie bezig de gegevens uit de oude bedrijfsprocessensystemen weer toegankelijk te maken.
2. In dat laatste geval staat de aard van de seksuele handelingen niet nader gespecificeerd in de registraties.
3. Dat laat onverlet dat de politie bij kwetsbare slachtoffers telefonisch zou kunnen informeren of hij/zij de aangifte wil doorzetten en eventueel de reden waarom niet.
4. Het is zeer wel mogelijk dat de politie meer actie heeft ondernomen in bepaalde zaken dan blijkt uit de registraties. Dit voorbehoud geldt voor alle bestudeerde zaken in dit onderzoek.

Bijlage 1 – Casusbeschrijvingen commissiezaken

In deze bijlage staat een beschrijving van de zaken die wél binnen het onderzoeksdomein van de commissie vallen. Tot personen herleidbare gegevens, waaronder de leeftijden, zijn veranderd. Plaatsnamen en namen van de instellingen zijn verwijderd. Volstaan is met de neutrale term ‘instelling’. De casus uit Haaglanden en NOG zijn omwille van de anonimiteit door elkaar geplaatst.

1.

Een aantal jongens en meisjes in de leeftijd van zes tot twaalf jaar heeft aan de leiding verteld dat een van de medewerkers seksuele handelingen bij hen heeft verricht (betasten, likken). De instelling licht de ouders in en aangifte volgt. De politie hoort getuigen onder wie medewerkers van de instelling, doet technisch onderzoek op de computer van de verdachte in verband met mogelijk bezit van kinderporno en vraagt werkroosters op om een beeld te krijgen van de tijden waarop de verdachte in contact kon komen met de kinderen. De kinderen worden ook gehoord, een enkeling in een speciale verhoorstudio. De verdachte wordt eveneens verhoord en hij bekent. Hij is tevens pleegouder en in dezelfde tijd komt uit – hoe is niet precies te achterhalen in de registraties – dat hij ook verdacht wordt van seksueel misbruik van zijn pleegkinderen. De zaak (zaken) wordt opgestuurd naar het parket. De zaak komt voor en de verdachte wordt veroordeeld tot vier jaar en tbs (blijkt uit de politieregistraties).

2.

In 2003 doet Bureau Jeugdzorg aangifte tegen een pleegvader. Er worden getuigen gehoord, onder wie de vriendin en een vriend van het slachtoffer. Naar aanleiding van het psychologisch onderzoek wil Jeugdzorg het slachtoffer elders plaatsen, maar zij wil thuis blijven wonen. Ze doet ook geen aangifte tegen haar pleegvader. Uiteindelijk beslist de rechter dat zij thuis mag blijven wonen. In 2007 meldt het slachtoffer zich zelf bij de politie, zij is dan inmiddels twintig jaar en woont niet meer bij de pleegouders. Er zouden ernstiger seksuele handelingen hebben plaatsgevonden (penetratie) en over een langere periode dan voorheen aangenomen. Daar doet zij aangifte van. De politie probeert door middel van formele toestemming de medische gegevens van de aangeefster, die onder psychiatrische behandeling is, op te vragen. Daartoe zoekt de politie diverse malen contact met haar, zonder resultaat. Blijkbaar blijft de zaak liggen, totdat de aangeefster een jaar nadien belt met de politie om te vragen hoe de zaak ervoor staat. De politie meldt dat er nog geen medische gegevens zijn verstrekt en dat daarvoor haar toestemming nodig is. De aangeefster zegt toe weer contact op te nemen. Ook nu volgt er geen reactie. Verdere informatie ontbreekt.

3.

Een pleegmoeder doet aangifte van seksueel misbruik van haar pleegdochter door haar ex-man. Hij zou haar hebben betast tijdens een uitje. Het meisje is dan acht jaar. Na de scheiding van de pleegouders vertelt het meisje het tegen een familielid die vervolgens de pleegmoeder informeert. Zij vraagt via sms opheldering aan haar ex die min of meer toegeeft dat er wat is gebeurd. De politie hoort getuigen, onder wie de broer van het slachtoffer. Het meisje wordt in een verhoorstudio gehoord. De zaak, inclusief het verhoor van de verdachte, wordt overgedragen aan een andere politieregio, aangezien de verdachte daar woont. Verdere informatie ontbreekt in de registraties van Haaglanden.

4.

Een jongen van twaalf jaar, verstandelijk beperkt en autistisch, wordt door zijn moeder aangemeld bij een instelling wegens zijn psychische- en gedragsproblemen. Bij de intake zegt moeder dat haar zoon seksuele spelletjes speelt met zijn broer in ruil voor cadeautjes. De instelling constateert later ook dat de jongen seksueel afwijkend gedrag vertoont en informeert bij de politie hoe te handelen. De politie adviseert de instelling contact op te nemen met de moeder voor nadere informatie en dan te bepalen of er aangifte moet volgen. De moeder trekt echter haar bewering in. De politie neemt nadien contact op met de instelling voor een update. De instelling meldt dat er geen nieuws is. De zaak wordt gesloten c.q. de politie onderneemt geen verdere actie tot er nieuwe ontwikkelingen zijn. Zowel de broer als het slachtoffer is niet gehoord.

5.

Een verstandelijk beperkt meisje van zeventien jaar wordt betast door een volwassen medebewoner. Een medewerker betrapt de man op de kamer van het meisje. Haar pyjama is gescheurd en ze is geslagen. De instelling meldt dit bij de politie en licht de moeder in. Zij wil alleen een melding doen van aanranding, geen aangifte. De instelling doet evenmin aangifte, maar meldt het wel bij de Inspectie voor de Volksgezondheid. De politie 'loopt de zaak uit' met de directie. Een aangifte zou geen zin hebben, want de verdachte heeft een IQ van een kind van vier. De politie heeft een gesprek met de man in kwestie. In de politieregistratie staat de volgende opmerking van de verbalisant, die blijkbaar het beleid van de instelling in dergelijke zaken samenvat: 'het melden bij politie verschilt per geval. Bij minderjarigen worden altijd de ouders in kennis gesteld. Afhankelijk van de ernst en hetgeen de ouders willen, wordt al dan niet melding gemaakt van de zaak. Duidelijk is in ieder geval dat niet iedere zaak bij ons wordt gemeld. Hierover nog contact opnemen met zedenofficier.'

6.

Een meisje van zeventien jaar met een verstandelijke beperking heeft twee jaar in een instelling gewoond. Daar heeft zij lange tijd een seksuele relatie gehad met een van de medewerkers. Dat was, naar ze zelf zegt, op vrijwillige basis; ze waren verliefd op elkaar. Ze doet aangifte van verkrachting, omdat zij geen contact meer met hem wil en nu een vriendje heeft. De politie hoort diverse getuigen, verhoort de medewerker en onderzoekt zijn werkroosters. Hij ontkent het seksueel contact. Aangeefster was verliefd op hem en ze vertoonde seksueel wervend gedrag. Hij erkent wel haar telefoonnummer en dat van andere meisjes te hebben. In overleg met de officier wordt de verdachte na verhoor heengezonden.

7.

Surveillanten worden naar een melding van een bewoner van een instelling gestuurd. Hij beweert te zijn aangerand in de woning van een begeleider. De begeleider is ziek thuis. Met de melder wordt afgesproken dat een zedenrechercheur contact opneemt voor aangifte. De begeleider wordt op non-actief gesteld. In de mutatie staat dat een aantal gesprekken is gevoerd met de melder en ook een getuige is gehoord. Uiteindelijk doet de melder geen aangifte. Er staat dat het verhaal niet erg aannemelijk is, waarom dat zo is, wordt niet duidelijk uit de registratie (mutatie is in totaal half A4). Twee weken later berooft de begeleider zich van het leven.

8.

Vanwege een zeer problematische thuissituatie (moeder laag IQ, vader borderline) wordt een veertienjarige jongen eerst in een pleeggezin geplaatst en later in een internaat. Een jaar nadien doet hij aangifte bij de politie. Hij is tijdens zijn verblijf in het internaat verkracht door een medebewoner die een paar jaar ouder is. Het slachtoffer onderneemt een zelfmoordpoging. Hij heeft een tijd niet over het misbruik gepraat.

Hij raakt daardoor psychisch in de knoop en vertelt het aan zijn voogd. Samen besluiten ze naar de politie te gaan. Het slachtoffer vindt het nog te moeilijk om over het delict te praten en noemt de pleger ook niet. Hij wil geen aangifte doen, maar door het gesprek met de politie hoopt hij het misbruik een plaats in zijn leven te kunnen geven. Het slachtoffer wordt opgenomen in een GGZ-instelling. De politie laat het hierbij.

9.

De politie heeft een informatief gesprek met een vijftienjarige bewoonster van een instelling. Zij verblijft daar vanwege de vele problemen thuis. Zij zou verkracht zijn door een medebewoner. De zaak komt aan het licht doordat andere jongeren het tegen de groepsleiding hebben gezegd. De politie legt de zaak op omdat het slachtoffer niet langs is geweest voor het doen van de aangifte. De politie doet verder geen onderzoek c.q. hoort geen getuigen (de groepsleiding meldde dat de verdachte antecedenten heeft). Behalve de naam zijn er geen nadere gegevens over de pleger.

10.

Een jongen van zeventien jaar heeft aan de groepsleiding van een instelling verteld dat hij is misbruikt door twee bewoners in een instelling waar hij drie jaar geleden verbleef. Hij heeft ernstige verstandelijke beperkingen. De politie heeft een informatief gesprek met hem en hoort zijn pleegouders/voogden. Ze krijgen informatie over de rechtsgang na seksueel misbruik. Het slachtoffer is opgelucht dat hij het verhaal heeft kunnen vertellen. De pleegouders willen dat hij aangifte doet en dringen hierop aan, want zij zijn het niet eens met de naar hun mening onprofessionele werkwijze van de instelling. De politie spreekt met hen af dat zij er goed over moeten nadenken. De pleegouders zullen de politie laten weten wanneer de aangifte zal worden gedaan. In de registraties staat daarover verder: 'tot op heden nog geen contact opgenomen. Afgesproken termijn inmiddels verstreken'. Wat dat laatste inhoudt, is niet duidelijk, wel dat er verder geen informatie is.

11.

Een instelling doet melding bij de politie van een verkrachting van een zestienjarige bewoonster door een medebewoner. De politie neemt nadien telefonisch contact op met de arts en de zorgcoördinator. Zij weten dan te melden dat het meisje over de verkrachting heeft gelogen. Zij mocht die dag voor het eerst naar buiten en had verkering met de jongen in kwestie. Zij mochten elkaar niet zien, wat toch gebeurde. Zij verzoon toen de verkrachting. Ze heeft er spijt van. Hiermee is de zaak voor de politie afgedaan.

12.

Een zeventienjarige jongen verblijft in een instelling. Hij wordt omschreven als pispaaletje van de groep. Hij is vroeger misbruikt. De jongen vertelt aan de groepsleiding dat hij verschillende malen is verkracht door drie verschillende jongens uit de groep (een van de jongens zit daar met een PIJ-maatregel en heeft zedenantecedenten). De politie hoort diverse getuigen, onder wie de groepsleider en unitmanager. Die omschrijven een van de verdachten als 'sociaal wenselijk' en 'niet te vertrouwen' en schetsen een beeld dat het slachtoffer mogelijk werd getreiterd, maar van misbruik zijn geen signalen. Ook het slachtoffer wordt gehoord. Die legt wisselende verklaringen af (eerst vrijwillige seks, daarna in ruil voor sigaretten, dan weer gedwongen). Daarna volgen de verhoren van de drie verdachten. Een studioverhoorder wordt ingezet vanwege het lage IQ van een van hen. Alle drie ontkennen ze in alle toonaarden. Een getuige die bij een van de gelegenheden aanwezig zou zijn geweest, wordt niet gehoord omdat dat volgens de politie geen 'toegevoegde waarde heeft'. De zaak eindigt in overleg met de officier in een politieseptot wegens gebrek aan bewijs. Het slachtoffer is overgeplaatst en heeft een geslachtsziekte.

13.

Een zestienjarig meisje zit in een instelling. Zij heeft verkering met een medebewoner. Samen met een vriend en vriendin loopt het tweetal weg van het terrein. Aldaar zoent de vriend het andere meisje in het bijzijn van zijn echte vriendin. Zij wordt boos en de jongen wil het uitpraten. Hij betast haar onzedelijk en verkracht haar vervolgens. Het meisje heeft naar haar zeggen verschillende keren nee gezegd en 'het toen maar laten gebeuren'. Een van de vier weglopers dreigt het aan de groepsleiding te vertellen. Het meisje doet melding bij de politie en heeft daaropvolgend een informatief gesprek. Zij vertelt dat zij op de plaats delict een handdoek heeft gebruikt om het sperma af te vegen. De politie gaat ter plaatse kijken en vindt 'zowaar de handdoek'. Die wordt veiliggesteld. Het meisje moet ook haar ondergoed in een zak afgeven voor technisch onderzoek. Kort erna belt de leiding van de instelling op met de mededeling dat het meisje geen aangifte wilde doen. De instelling kan zich richten op 'de juiste zorg en therapie'. De handdoek wordt vernietigd en de zaak gesloten. De politie meldt in de registraties: 'we schatten in dat de zaak wel is gebeurd, doch een strafrechtelijk vervolg lastig zal worden'.

14.

Twee jongens in een instelling betasten elkaar. De 'verdachte' (leeftijd onbekend) heeft het 'slachtoffer' (15 jaar) gevraagd om hem te betasten. Het slachtoffer weigerde dit eerst, maar stemde later toe en liet zichzelf ook betasten. Ze vonden het beiden prettig, dus er lijkt geen sprake te zijn van aanranding/verkrachting. Het slachtoffer heeft eerst intern melding gemaakt van aanranding, en dit later weer ingetrokken (er staat niet waarom het is ingetrokken). Het slachtoffer heeft daarna contact opgenomen met een advocaat en die raadde hem aan aangifte te doen, zodat de instelling 'wakker wordt en maatregelen kan nemen om dergelijke praktijken in de toekomst te voorkomen'. Bij het intakegesprek met de politie vertelt het slachtoffer dat hij het betasten zelf ook prettig vond. Uiteindelijk wordt er geen aangifte gedaan. De politie heeft een gesprek gehad met het slachtoffer en hem uitgelegd dat dit een intern probleem van de instelling is, omdat het voor beide jongens vrijwillig was.

15.

Een meisje uit een instelling vertelt aan haar moeder dat een medewerker van de instelling een andere pupil (personalia onbekend) heeft misbruikt. De moeder meldt dit vervolgens bij de politie. De politie neemt contact op met de instelling, Het misbruik blijkt al door een externe commissie te zijn onderzocht. De conclusie van het onderzoek van de instelling was dat er geen sprake was van misbruik. Er zijn geen verdere juridische stappen genomen. De medewerker is wel van de groep gehaald. Daarmee is de zaak voor politie afgedaan.

16.

Een jongen van vijftien jaar wordt in een instelling lastig gevallen door twee andere jongens. De eerste verdachte heeft aan het slachtoffer gevraagd om hem oraal te bevredigen. De tweede verdachte heeft zich afgetrokken naast het slachtoffer, dat op bed lag. De politie wordt gebeld door een groepsleider met de mededeling dat het slachtoffer aangifte wil doen. Later wordt het slachtoffer naar het bureau gebracht, waar in bijzijn van de groepsleider een informatief gesprek wordt gevoerd. Er wordt besloten dat er te weinig concrete informatie is voor een aangifte en de zaak verder intern in de instelling zal worden geregeld. De groepsleider heeft twijfels over het verhaal van het slachtoffer, omdat deze 'niet goed in zijn vel zou zitten'.

17.

Twee meisjes (16 en 17) uit een instelling zijn onzedelijk betast door een groepsgenoot. Hij zou hen van achteren vastpakken en seksbewegingen maken. De twee meisjes bellen naar de politie op het moment dat zij zijn weggelopen. De politie heeft daarna contact opgeno-

men met de instelling. Die zegt dat het intern al is opgelost. Daarmee is de zaak voor de politie afgedaan.

18.

Een medewerker van een crisisopvang komt bij het politiebureau om te melden dat een meisje van vijftien jaar bij de vorige crisisopvang is lastiggevallen door een groepsleider. Een week later verschijnt het slachtoffer bij het bureau voor een intakegesprek, volgens haar is het volgende gebeurd. Op een avond is ze verdrietig en wordt ze getroost door een groepsleider, die een arm om haar heen doet, een arm die vervolgens afzakt naar haar billen. Vervolgens probeert hij haar te zoenen. Het slachtoffer is inmiddels overgeplaatst naar andere crisisopvang, daar vertelt ze het verhaal aan hiervoor genoemde medewerker. Ze zegt dat de instelling weinig met haar verhaal wil/kan doen, ze voelt zich niet serieus genomen. Uiteindelijk doet ze geen aangifte.

19.

Een jongen van zestien jaar zit in een instelling, waar hij door een medebewoner onzedelijk wordt betast. Het slachtoffer doet aangifte bij de politie en vertelt dat dit een paar keer is voorgevallen. De verdachte, die de voorvallen opbiecht bij de groepsleiding, wordt door de politie verhoord. Hij bekent, maar zegt dat het slechts één keer is gebeurd. Twee medewerkers van de instelling zijn als getuige gehoord. Zij hebben de incidenten niet gezien, maar waren er wel bij toen de verdachte het verhaal opbiechtte.

20.

Twee jongens van negen en dertien jaar komen uit een groot gezin, waarvan de meeste kinderen uit huis zijn geplaatst vanwege individuele problematiek en relatieproblemen van de ouders. De pleegouders werken in de agrarische sector en krijgen daarbij hulp van een negentienjarige knecht. Hij betast de jongens en heeft orale seks met ze gedurende een periode van maanden. Een van de slachtoffers zegt het uiteindelijk tegen de pleegmoeder. Die meldt het misbruik niet (‘omdat ze haar klus wil afmaken’ met de jongens). Het slachtoffer blijft erop terugkomen totdat de pleegmoeder het meldt bij Bureau Jeugdzorg, dat vervolgens de ouders informeert. De ouders doen aangifte. Het jongste slachtoffer wordt gehoord in een verhoorstudio. De verdachte bekent de feiten.

21.

Een moeder van een vijftienjarige jongen meldt bij Bureau Jeugdzorg dat haar zoon wordt misbruikt door zijn pleegvader. Bureau Jeugdzorg neemt contact op met de regiopolitie, maar het blijkt dat het delict zich in een andere regio heeft afgespeeld (woonplaats pleeggezin). De politie neemt contact op met een collega uit die betreffende regio en draagt de zaak (melding) over. Voor de rest is er geen informatie bekend.

22.

De persoonlijke begeleider van een tienjarige jongen vertelt de moeder dat haar zoon is misbruikt door een medebewoner van zeventien jaar. De moeder meldt het bij de politie. De politie hoort diverse getuigen, onder wie de gezinsvoogd, de persoonlijk begeleider en groepsleiders. Het blijkt een vaag verhaal: de begeleider heeft de vermoedelijke verdachte naakt in een tent zien liggen met de negenjarige jongen. De begeleider spreekt beiden erop aan en het slachtoffer zou iets hebben gezegd van ‘piemel likken’. De politie wil een gedragsdeskundige inschakelen in verband met het verhoor van de jongen, die een forse verstandelijke beperking heeft. Inmiddels is er ook overleg met de officier en die ziet te weinig opsporingsindicaties. De zaak wordt opgelegd. De politie informeert de moeder en zij heeft er vrede mee – hoewel ze eerst aangifte wilde doen – mits haar zoon wordt overgeplaatst.

23.

Een veertienjarig meisje vertelt haar vriendin dat ze is verkracht door een twintigjarige medebewoner van de instelling. Die vriendin meldt het bij de leiding die op haar beurt de politie informeert. De leiding maakt vervolgens een afspraak voor het meisje met de politie (zonder dat zij weet waar het over gaat). Eenmaal op het bureau vindt er een informatief gesprek plaats. De jongen had aan haar gevraagd of ze seks met hem wilde. Dat wilde ze niet, maar hij bleef “doorzeuren” en toen ze stemde ze maar in. De politie legt de zaak op.

24.

Een vijftienjarige bewoonster van een instelling vertelt tegen haar vriend dat een medebewoner haar onzedelijk heeft betast en dat dit eerder is gebeurd. De vriend licht de groepsleiding in en die meldt het bij de politie. Het meisje heeft een informatief gesprek, maar wil geen aangifte doen. Tegelijkertijd wil ze dat de pleger zijn verdiende straf krijgt. De politie hoort, voor zover bekend, geen getuigen en legt de zaak op.

25.

Een volwassen vrouw meldt aan een politiebureau dat ze in haar jeugd is aangerand in het tehuis waar zij verbleef. De politie heeft de indruk dat de vrouw psychisch in de war is en verwijst haar door naar de regio waar het feit zich heeft afgespeeld.

Bijlage 2 – Casusbeschrijvingen commissiegerelateerde zaken

In deze bijlage staat een beschrijving van de zaken die geen deel uitmaken van het onderzoeksdomein van de commissie maar er wel raakvlakken mee hebben. Alle feitelijke gegevens, in het bijzonder de leeftijden, zijn veranderd. Plaatsnamen en namen van de instellingen zijn verwijderd. Volstaan is met de neutrale term 'instelling'. De casus uit Haaglanden en NOG zijn omwille van de anonimiteit door elkaar geplaatst.

1.

Twee buitenlandse meisjes (4 en 8 jaar) verblijven in een opvanghuis voor asielzoekers. Een paar jaar later worden ze in een pleeggezin geplaatst en vertellen ze aan de pleegmoeder dat een medewerker van het opvanghuis hen heeft betast. De politie hoort verschillende getuigen, onder wie de voogd, mentor, pleegmoeder en de aangeefsters (een van hen in een verhoorstudio). De verdachte wordt ook verhoord en hij bekent de feiten. Hij heeft zedenantecedenten en geeft toe dat hij ook andere meisjes heeft betast. Die zijn niet meer te achterhalen (geen namen bekend). Hij wil hulp voor zijn seksuele problemen. De officier zal de zaak voorbrengen.

2.

Een meisje van dertien jaar is geplaatst in een instelling vanwege haar psychische en gedragsproblemen. Zij loopt weg en zwerft met een vriendin door Nederland. Ze komen in contact met een paar jongens. Een van de jongens heeft seks met het meisje. Tegen haar vriendin zegt ze nadien dat ze zich vies voelt en zich schaamt. Eenmaal terug in de instelling vertelt ze aan de groepsleiding dat ze is verkracht. Er volgt een informatief gesprek; het meisje wil geen aangifte doen. Ze geeft een vage omschrijving van de verdachte en de auto waarin hij rijdt. De politie laat het hierbij.

3.

Tijdens een inval van de politie in een woonhuis wordt een zestienjarig meisje aangetroffen dat zwanger is en – naar later blijkt – weggelopen uit een instelling. Ze zegt verkracht te zijn door de man bij wie ze in dat betreffende huis woont. Ze doet aangifte en de volwassen verdachte wordt gehoord. Hij zegt dat er wel sprake is van seks, maar dat dat op vrijwillige basis gebeurt. Hij wist niet dat ze minderjarig was. De politie vraagt rapportages op bij de instelling waar het meisje verblijft en hoort haar. Ze stelt haar verhaal telkens bij en verklaart uiteindelijk dat de man haar onder bedreiging van een mes heeft verkracht. Uit de politieregistraties wordt niet duidelijk wat daarna is gebeurd.

4.

Een verstandelijk beperkt meisje van veertien jaar is uit huis geplaatst en woont in een leefgroep. Zij gaat om met een vriend van de familie, een verstandelijk beperkte, getrouwde man. Zij gaat naar zijn huis op het moment dat hij alleen is. Daar hebben zij seks, volgens het meisje tegen haar wil. Haar voogd komt het te weten en doet melding bij de politie. Het meisje wil echter geen verklaring afleggen bij de politie en de zaak verdwijnt voor een half jaar in de administratie. Dan vertelt het meisje het verhaal aan haar mentrix. Opnieuw wordt de politie ingeschakeld die het onderzoek heropent. Verschillende getuigen worden gehoord onder wie haar zus, vriendin, medewerker leefgroep, medebewoonster en oom. De getuigen spreken elkaar tegen. De medebewoonster zegt dat het vrijwillige seks betrof, maar dat het later door het meisje is aangemerkt als verkrachting.

De zus heeft de dag na het vermeende delict de verdachte een sms gestuurd met de mededeling 'je hebt mijn zus verkracht'.

De verdachte wordt ook gehoord. Hij ontkent alles, behalve dat hij haar over haar buik heeft gemasseerd omdat zij pijn had. De politie overlegt met het openbaar ministerie en die besluit dat er een 'loopzaak' van moet worden gemaakt.

5.

De pleegouders van een zestienjarig meisje doen melding bij de politie van het feit dat hun pleegdochter een relatie heeft met een gescheiden man. De ouders maken zich grote zorgen, maar het meisje zegt in een gesprek met de politie een relatie te hebben, geen seksuele, en dat zij met de man in kwestie een toekomst wil opbouwen. De ouders willen op dit moment geen aangifte doen, omdat ze het al erg moeilijk hebben met hun pleegdochter. Zij wordt binnen afzienbare tijd elders geplaatst. Mogelijk dat zij dan wel aangifte doet. De ouders zullen informeren bij de stichting of zij mogelijk aangifte wil doen en de politie zou intern de zaak bespreken. Voor de rest is er over deze zaak geen informatie.

6.

Een zestienjarig meisje uit een instelling heeft een verhouding met een volwassen man, waarbij seks heeft plaatsgevonden (het wordt niet duidelijk of dit tijdens haar verblijf in de instelling is gebeurd of ervoor). Het betreft dezelfde casus als hiervoor. Ze wordt in de instelling regelmatig ge-sms't door de man. De verdachte zou ook andere meisjes uit de instelling benaderen, onder wie een meisje van dertien, dat op de achterbank zou hebben gezeten toen verdachte en slachtoffer seks hadden in de auto. Een medewerker van de instelling gaat naar de politie, omdat het slachtoffer heeft verteld over de relatie. De politie nodigt de verdachte uit voor een gesprek. Deze zegt het meisje te zijn tegengekomen in de kroeg. Hij zegt dat ze hebben gezoend, dat hij aan haar borsten heeft gezeten en dat ze geprobeerd hebben om 'het te doen', maar dat dat niet is gelukt (waarom niet staat er niet bij). De man zegt de relatie te beëindigen en zich te onthouden van contact met minderjarige meisjes. Ze geven hem een waarschuwing en zeggen hem dat de gegevens bewaard worden en gebruikt worden als hij nog een keer in beeld komt. Er zijn geen andere getuigen gehoord.

7.

Een jongen van vijf jaar, die in een pleeggezin woont, wordt buiten lastiggevallen door een jongen van twaalf jaar, die in de buurt woont. Die jongen heeft het slachtoffer gevraagd om zijn kleren uit te doen en z'n piemel te laten zien. De pleegmoeder komt naar het bureau voor een oriënterend gesprek en later nog een keer om aangifte te doen. De verdachte heeft bij een aantal andere kinderen in de buurt soortgelijke dingen gedaan. Van andere ouders zijn ook aangiftes opgenomen en enkele slachtoffers zijn gehoord (maar dit pleegkind niet). De verdachte is ook verhoord. De afloop is niet bekend.

8.

In een pleeggezin woont een vijftienjarig meisje. Zij heeft een zeer problematische achtergrond (hechtingsproblemen, verslaafde moeder). Zij heeft een (seksuele) relatie met haar leraar. Bij een medische keuring blijkt zij bloed in haar urine te hebben. Omdat zij onveilige seks heeft gehad, denkt het meisje dat ze zwanger is en vertelt het haar pleegouders. Die willen aangifte doen bij de politie, maar het meisje niet omdat ze vrijwillig seks heeft gehad en verliefd is op de man. In eerste instantie blijft het (in het belang van het meisje) bij een informatief gesprek met de ouders, voogd en het meisje. Een arts wordt geraadpleegd en nadien ook de technische recherche in verband met mogelijke sporen in het lichaam. Die kans is klein vanwege het tijdsverloop. Als later blijkt dat het meisje niet zwanger is, maar een geslachtsziekte heeft, wil ze wel aangifte doen, zeker omdat de leraar haar ook gezegd heeft de zwangerschap te beëindigen.

De verdachte wordt verhoord en hij bekent het seksuele contact. Dan blijken ook andere minderjarige meisjes seksueel contact met hem te hebben. Het proces-verbaal wordt opgestuurd naar de officier van justitie.

9.

Een veertienjarige jongen woont in een instelling. Hij is autistisch en heeft een IQ van < 85. In de weekenden en vakanties is hij thuis bij zijn vader en jongere zusje. De moeder is psychotisch en opgenomen in een instelling. Hij doet aangifte tegen een bekende van de familie, een man die vlak bij hen woont. Deze man zou de jongen oraal en anaal verkracht hebben tijdens verschillende gelegenheden een jaar ervoor. De jongen moet van zijn vader spullen naar deze man brengen. Ook het jongere zusje gaat soms mee en heeft er ook eens gelogeerd. De politie hoort diverse getuigen, onder wie de begeleider, de maatschappelijk werker en de vader. Men sluit niet uit dat ook het jongere zusje is misbruikt. Zij wordt in een verhoorstudio verhoord. De verdachte wordt aangehouden en diverse malen verhoord (zeer uitvoerig). Hij ontkent het misbruik van de jongen en het meisje, maar geeft wel aan een voorkeur te hebben voor kinderen. Hij is alleenstaand en kan geen relatie aangaan met volwassenen. Uit de registraties blijkt dat hij ook voorkomt in een andere politieregio in verband met eerdere pedoseksuele contacten (meer informatie hierover is er echter niet). De politie heeft veel overleg met de officier, die de zaak van de jongen en zijn zusje in één keer op zitting wil brengen. De officier zal tbs gaan eisen.

10.

Een moeder doet melding bij de politie van haar zestienjarige dochter, die in een instelling verblijft, en die in handen zou zijn gevallen van loverboys. Moeder heeft MSN-berichten op haar computer gevonden die naar haar mening daarop zouden wijzen. De politie neemt contact op met de voogd en houdt een informatief gesprek met de dochter en haar moeder. De dochter ontkent dat zij in handen is gevallen van loverboys. Ze is naar haar zeggen twee jaar geleden wel verkracht door een buitenlandse man, maar kan hierover geen enkele concrete aanwijzing geven. De politie kan op basis hiervan geen onderzoek beginnen. Het initiatief daartoe en de eventuele aangifte laten ze bij moeder en dochter. De politie heeft ook contact met de afdeling mensenhandel in verband met de loverboypraktijken. Die afdeling heeft meer informatie nodig en de politie neemt de computer in beslag voor technisch onderzoek. Hierover is alleen de registratie gevonden dat de afdeling digitale recherche 'geen ondersteuning kan verlenen', mede als gevolg van capaciteits- en prioriteitskwesties. Later heeft de politie nogmaals contact met de moeder. Zij zegt dat het verhaal over de verkrachting misschien 'toch wat anders is' (hoe, wordt niet duidelijk). Er volgt geen nadere informatie van moeder en/of slachtoffer en de zaak wordt opgelegd.

11.

Een meisje van zestien jaar verblijft in een internaat en gaat het weekend met een oudere vriendin naar België. Die vriendin heeft een volwassen vriend. Ze gaan met zijn drieën uit en worden dronken. Eenmaal thuis hebben ze gedrieën seks met elkaar, tegen de zin van het meisje. De volgende ochtend wil het meisje naar huis en belt een familielid, maar krijgt haar niet te pakken. Die avond volgt hetzelfde patroon van dronken worden en seks met elkaar hebben. Eenmaal thuis vertelt ze het tegen het familielid, die naar de huisarts gaat. Die adviseert de politie in te schakelen. Daarna wordt de voogd geïnformeerd. Omdat het delict in België heeft plaatsgevonden, neemt de politie contact op met de Belgische zedenafdeling, praat hen bij en stuurt documentatie op, zodat die de zaak verder kan afhandelen (aangifte opnemen en zaak afhandelen). De Nederlandse politie heeft van de seksuele activiteiten gehoord via een tapverslag in verband met een lopend rechercheonderzoek.

12.

Een zeventienjarig meisje dat in een internaat zit, vertelt aan de groepsleiding dat zij het jaar ervoor door een man is verkracht in een hotel elders in het land. In die tijd is zij met haar pleegzusje weggelopen en in contact gekomen met de man, een kennis van haar pleegzusje. Zij vertelt dat zij vorig jaar melding heeft gedaan van verkrachting door die betreffende man bij de politie in de betreffende regio. De moeder is geïnformeerd door de instelling en wil aangifte doen. De politie informeert bij de collega's en die melden dat het meisjes inderdaad langs is geweest, met die betreffende man, maar dan om melding te maken van mishandeling door de groepsleiding.

Van verkrachting door de man zou geen sprake zijn. In het gesprek met het meisje blijkt dat de man voor de zusjes een kamer had geboekt in het hotel en dat hij er zelf ook verbleef. De politie stelt dat als het meisje aangifte wil doen van verkrachting, zij zich moet wenden tot de andere regio. De politie draagt de zaak over aan de collega's. Beide regio's twijfelen aan het verhaal.

13.

Een vijftienjarig meisje met een verstandelijke beperking gaat fietsen in de buurt van de instelling waar ze woont. Ze wordt door een onbekende man van de fiets geslagen; de man verkracht haar vervolgens. Het meisje vertelt dit aan haar groepsleider en samen gaan ze naar het politiebureau. De politie hoort het verhaal aan, maar wanneer ze vervolgens de aangifte wil opnemen, wil het meisje niets meer vertellen. De politie heeft grote twijfels bij haar verhaal. Het slachtoffer heeft, zonder dat haar begeleiders het weten, een vriendje. Gedachte van de politie (dit staat een beetje als een losse zin onderaan de mutatie, niet duidelijk waar ze het op baseren): mogelijk is ze met dit verhaal op de proppen gekomen, omdat ze bang is voor een zwangerschap en zich alvast indekt, door te vertellen dat ze verkracht is. De zaak wordt verder intern in de instelling besproken, waarmee de zaak voor de politie is afgedaan.

14.

Een meisje van twaalf jaar zit in een instelling en is een aantal keren weggelopen. Zij heeft toen seks gehad met een jongen die ze van vroeger kende. Ze vond het de eerste keer wel leuk, later niet meer, maar ze durfde geen nee te zeggen. Ook heeft ze seks gehad met twee vrienden die deze jongen bij zich had, ook toen durfde ze geen nee te zeggen. Het slachtoffer komt samen met haar begeleidster naar het bureau. Aanleiding voor het slachtoffer om het verhaal te vertellen, is dat ze een boekje over loverboys heeft gelezen. De politie twijfelt aan haar verhaal, omdat het afwijkt van het verhaal dat het slachtoffer tegen haar begeleidster heeft verteld (hoe het afwijkt, wordt niet vermeld, maar de begeleidster heeft opgeschreven wat het slachtoffer haar heeft verteld). Het slachtoffer wil geen aangifte doen, ze heeft wel het nummer van de jongen aan de politie gegeven. De politie heeft haar toegezegd niks met het nummer te doen, alleen als zij toestemming geeft of in geval van nood. Hierna is er niets gedaan c.q. er is niets daaromtrent vermeld in de registraties.

15.

Een meisje van vijftien woont in een internaat. Het meisje komt via een chatsite in contact met een volwassen man. De man stuurt haar e-mails, chatberichten en sms'jes, waarin hij te kennen geeft erotisch contact te willen en erotische foto's van haar te willen maken. Ze heeft alle e-mails, chatberichten en sms'jes bewaard en komt dan met haar groepsleider naar het bureau om aangifte te doen van stalking. Die aangifte komt er uiteindelijk niet. De zaak is bij de politie besproken met de afdeling zeden, maar die zegt dat er nog geen strafbaar feit is. De computer en telefoon van het slachtoffer worden door de politie veiliggesteld om de e-mails, chatberichten en sms'jes te bekijken. Met de groepsleiding wordt afgesproken dat ze het laten weten als de verdachte op een bepaalde tijd en plek wil afspreken, zodat

ze de identiteit van de man kunnen achterhalen. Tegen de groepsleider is gezegd dat hij met het slachtoffer moet praten en zorgen dat ze stopt met het contact.

16.

Een meisje van zeventien, dat in een instelling woont, zou seksistisch worden lastiggevallen en onzedelijk zijn betast door de ex-vriend van haar moeder. Het feit is buiten de instelling gepleegd, toen ze op bezoek ging bij haar moeder. De groepsleider komt naar het politiebureau om advies te vragen, omdat het dagelijks gedrag van het slachtoffer negatief wordt beïnvloed door het delict (in welk opzicht wordt niet verteld). De groepsleider krijgt het advies om in overleg te gaan met de voogd en contact te leggen met politie in de andere regio, waar de feiten zich afspelen. Niet bekend wat er aldaar is gedaan.

17.

Een verstandelijk beperkt meisje van zeventien jaar zit in een instelling. Op de kermis wordt ze door een klasgenoot in haar borsten geknepen. De politie heeft de melding van de groepsleider opgetekend en voert een intakegesprek met het slachtoffer, dat geen aangifte wil doen. De politie heeft contact opgenomen met de jongen en hem vermanend toegesproken en een opvoedend relaas gehouden over de omgang met meisjes. Verdachte heeft al eerder een meisje in de billen geknepen.

18.

Een meisje van zeventien jaar met een verstandelijke beperking heeft een advertentie geplaatst, waarin ze zichzelf aanbiedt als oppas. Sindsdien wordt ze gebeld door een man die vraagt of ze seks wil. Een vertrouwenspersoon van de instelling waar zij verblijft, belt de politie, die de melding optekent. De vertrouwenspersoon zal nog contact opnemen met de politie, maar er staat verder niets in dossier.

19.

Een meisje van dertien zit in een instelling. Toen ze in een weekend bij haar moeder op bezoek ging, is ze misbruikt door de vriend van haar moeder. Bij terugkomst van het weekend vertelt het slachtoffer het voorval aan een van de medewerkers, die naar de politie gaat. De melding wordt opgenomen, maar uiteindelijk wordt er geen aangifte gedaan. Moeder gelooft haar dochter niet, omdat ze al vaker mensen zou hebben beschuldigd van seksueel misbruik. In het dossier ontbreekt verdere informatie over wat er daarna is gebeurd.

20.

Een pedagogisch medewerkster van een instelling neemt contact op met de politie. Een van haar pupillen zegt twee jaar geleden te zijn verkracht door een jongen die ze op MSN heeft leren kennen. De medewerkster wist destijds geen naam van de verdachte, nu wel. De melding wordt opgenomen en het slachtoffer komt later naar het bureau voor een informatief gesprek. Dat gesprek gaat uiteindelijk niet door, omdat ze haar verhaal wil doen zonder mannelijke agenten erbij en dat is op dat moment niet mogelijk. Het is niet duidelijk of en wat er daarna is gebeurd (staat niet in het dossier). Er zijn zorgen bij de ouders en de pedagogisch medewerkster dat het meisje in een loverboycircuit terecht is gekomen.

21.

Een meisje van zestien jaar uit een instelling meldt bij het politiebureau dat ze een aantal keren met een vriend afsprak op het station, maar dat er dan telkens een aantal jongens stonden die haar meenamen en verkrachtten. Ze dacht dat haar vriend die jongens stuurde. Het is bij een melding gebleven. De politie twijfelt aan het verhaal (staat niet waarom, waarschijnlijk vanwege onduidelijke antwoorden) en ook de groepsleiding van de instelling twijfelt, want inmiddels 'praat ze er nooit meer over en is ze meestal vrolijk'.

22.

Een meisje van veertien jaar loopt weg uit de instelling waar zij verblijft. Op straat wordt ze aangesproken door een volwassen, onbekende man. Hij neemt haar mee naar een coffeeshop en later mee naar zijn huis. Het meisje is onder invloed van drugs. Ze hebben seks; ze kan geen 'nee' zeggen. Het meisje blijft slapen en de volgende dag gaat ze terug naar de instelling. Ze vertelt het aan haar begeleidster en die zegt dat het meisje aangifte moet doen. Dat wil het meisje in eerste instantie niet. Vervolgens neemt de begeleidster contact op met de politie. Het meisje gaat toch naar de politie en heeft een informatief gesprek. Nadien hoort ze dat de man in kwestie ook andere meisjes/vriendinnen heeft. Ze voelt zich verraden en doet aangifte. De politie heeft 'veel vragen', omdat haar verhaal tijdens de intake afwijkt van hetgeen ze vertelt tijdens de aangifte. De politie legt uiteindelijk de zaak op omdat het een 'dubieus verhaal is' en de 'verdachte niet bekend is geworden'. Dat laatste is merkwaardig nu het meisje de buurt kan aanwijzen waar hij woont en agenten aan de deur zijn geweest vanwege het feit dat zij was weggelopen. Er zijn voor zover bekend geen verdere getuigen gehoord.

23.

Tijdens het weekendverlof wordt een vijftienjarig meisje op een station aangerand door twee onbekende jongens. Zij vertelt het aan de groepsleiding en de politie wordt ingeschakeld. Volgens de instelling is het goed voor het meisje om haar verhaal te vertellen. Ze heeft een informatief gesprek en wil aangifte doen. Aangezien het feit zich in een andere regio heeft afgespeeld, neemt de politie contact op met de collega's aldaar. Met het meisje wordt een termijn afgesproken waarbinnen ze aangifte moet doen. Er volgt geen reactie van het meisje, de politie informeert er volgens de registraties ook niet naar, ook niet bij de instelling, en de zaak wordt 'afgeboekt'.

Seksueel misbruik in de jeugdzorg

Pilotonderzoek op basis van politieregistraties in
opdracht van de commissie-Samson

Dr. mr. A.Ph. van Wijk
Dr. H.B. Ferwerda

Met dank aan de volgende korpsen

Gelderland-Midden

Haaglanden

Limburg-Noord

Limburg-Zuid

Noord- en Oost-Gelderland

Rotterdam-Rijnmond

Gelderland-Zuid

Vooraf

In 2010 hebben de ministeries van Jeugd & Gezin en Justitie de commissie-Samson ingesteld. De commissie doet onderzoek naar seksueel misbruik van minderjarigen die onder verantwoordelijkheid van de overheid in instellingen of pleeggezinnen zijn geplaatst. Het onderzoek gaat over de aard en omvang van seksueel misbruik en bestrijkt de periode 1945 tot heden

De commissie heeft verschillende onderzoeksinstellingen gevraagd deelonderzoeken uit te voeren. Aan Bureau Beke is verzocht een pilotonderzoek te verrichten naar vijftien meldingen van seksueel misbruik die bij de commissie zijn binnengekomen en waarvan de melder heeft aangegeven dat het seksueel misbruik in het verleden ook onder de aandacht van de (regio)politie is gebracht.¹ Binnen het pilotonderzoek is nagegaan in hoeverre de meldingen zijn terug te vinden bij de betrokken politiekorpsen en wat er verder bekend is over het misbruik² en de verdere afhandeling door de politie. Het doel van deze pilotstudie is te bepalen in hoeverre vervolgonderzoek naar de andere meldingen haalbaar en/of wenselijk is en zo ja, onder welke voorwaarden.

De volgende onderzoeksvragen zijn geformuleerd:

1. Welke politiekorpsen zijn benaderd voor informatie en in welke periode zijn de meldingen gedaan bij de politie?
2. Welke zoekacties zijn toegepast om informatie uit de politiesystemen te halen over de vijftien meldingen?
3. Hoeveel meldingen kunnen worden teruggevonden in de politiesystemen en wat is er verder gebeurd met de melding/aangifte?
4. Wat zijn de hoofdkenmerken van de meldingen (slachtoffer, pleger, setting)?
5. In welke bredere context heeft het misbruik zich afgespeeld?
6. Welke conclusies volgen uit de resultaten en welke aanbevelingen kunnen worden gedaan voor eventueel vervolgonderzoek?³

Antwoorden op de onderzoeksvragen

De antwoorden op de onderzoeksvragen komen hierna aan de orde. We beperken ons tot de hoofdlijnen. In bijlage 1 staat een uitgebreide beschrijving van alle vijftien casus per politiekorps.

Ad 1. Politiekorpsen en periode van melding

Van de commissie-Samson is een lijst met meldingen ontvangen plus de daarbij behorende gegevens (voor zover bekend) en de politieregio's waar de melding zou zijn gedaan. Bij de selectie van de meldingen en politiekorpsen heeft de commissie rekening gehouden met andere deelonderzoeken die in dezelfde gebieden (arrondissementen) plaatsvinden. De regio's waar voor dit deelonderzoek meldingen zijn aangeleverd, zijn: Gelderland Midden; Haaglanden; Limburg-Noord; Limburg-Zuid; Noord- en Oost-Gelderland; Rotterdam-Rijnmond en tot slot Gelderland-Zuid.

Ofschoon de commissie onderzoek doet naar seksueel misbruik vanaf 1945 zijn de meldingen die in de pilot zijn betrokken van (zeer) recente datum. Hierbij is gekeken naar het moment waarop de melding is gedaan bij de politie, althans volgens de gegevens die van de commissie zijn verkregen. Het misbruik kan wel in de daaraan voorafgaande jaren

hebben plaatsgevonden. De ‘oudste’ melding dateert uit 1998, de recentste is uit 2011, zo is te zien in onderstaand overzicht van de korpsen en de jaren van de meldingen. Van twee meldingen is het meldjaar niet bekend.

Tabel 1 – Aantal meldingen naar politiekorps en jaar

Politiekorpsen	aantal meldingen	jaar melding
Limburg-Noord	1	- 1998
Haaglanden	3	- 2011 - 2005 - 2010
Rotterdam-Rijnmond	2	- 2008 - 2009
Limburg-Zuid	3	- ? - 2004 - 2010
Gelderland-Midden	2	- 2010 - 2003
Gelderland-Zuid	2	- 2011 - 2010
Noord- en Oost-Gelderland	2	- ? - 2010
Totaal	15	

Ad 2. Zoekacties in politiesystemen

De commissie-Samson heeft de korpsleiding van genoemde korpsen verzocht om medewerking te verlenen aan dit onderzoek c.q. de vragen van de onderzoekers te beantwoorden. Om het onderzoek te mogen uitvoeren – en politie-informatie in te zien – hadden de onderzoekers toestemming van het College van procureurs-generaal. Elk korps heeft een aanspreekpunt aangesteld. In alle gevallen betrof dat een privacyfunctionaris. Deze functionaris heeft op basis van de informatie die de onderzoekers hebben verstrekt over de melding hetzij zelf in de diverse politiesystemen gezocht hetzij een analist van de politie gevraagd dit te doen.

Aan de korpsen zijn de volgende gegevens per melding gevraagd:

- a. het (vermeende) seksuele delict (of delicten) in de betreffende periodes uit het huidige bedrijfsprocessensysteem en/of de gearchiveerde mutaties en processen-verbaal (informatief gesprek, aangifte en onderzoek etc.).
- b. de antecedenten (Herkenningssysteem, HKS en bedrijfsprocessensysteemregistraties) van de personen die als (mogelijke) plegers worden genoemd.

De algemene lijn in de zoekacties door de politie is als volgt. Als eerste hebben de politiefunctarissen in het bedrijfsprocessensysteem BVH (basis voorziening handhaving) gezocht op de eigennamen van melders en slachtoffers. Als deze zoekactie geen resultaat opleverde, is gezocht op genoemde namen van instellingen, pleegouders en plaatsnamen. In een aantal gevallen zijn ook in de genoemde misbruikperiode alle registraties die betrekking hadden op seksueel misbruik doorgelopen. De analisten hebben in vrijwel alle gevallen waarin de zoekacties geen resultaten opleverden ook variaties op schrijfwijzen van de genoemde (eigen- en instellings-) namen geprobeerd. In een enkel geval is een oude melding teruggevonden in (opgeslagen bestanden van) de voorlopers van het huidige bedrijfsprocessensysteem (Genesys, X-Pol en BPS).

De voornoemde bedrijfsprocessensystemen hebben een regionaal bereik. Om die reden is in diverse zaken gebruikgemaakt van twee landelijke systemen: BlueView en HKS. Met behulp van BlueView kan door middel van trefwoorden gezocht worden in alle bedrijfsprocessensystemen van de politie. Meldingen die in een andere politieregio zijn gedaan, kunnen hiermee alsnog worden ingezien. Indien er namen zijn genoemd van de plegers, zijn die door het HKS 'gehaald' (systeem waarin verdachten van misdrijven worden geregistreerd). Hiermee kon bij een hit inzicht worden verkregen in de antecedenten van de pleger en in een enkel geval de melding of aangifte gemakkelijk opzocht worden door middel van een proces-verbaalnummer

Tot slot hebben enkele analisten navraag gedaan bij de betreffende zedenafdelingen of zij wellicht informatie hadden over de melding.

Ad 3. Meldingen teruggevonden en verdere actie politie

Van de vijftien meldingen zijn er zeven niet teruggevonden in een of meer politiesystemen (zie onderstaande tabel). Dat wil zeggen dat de zoekacties (zie hiervoor) tot geen enkele registratie met betrekking tot seksueel misbruik hebben geleid.⁴

Tabel 2 – Aantal teruggevonden meldingen

Teruggevonden	Aantal
<i>Nee</i>	7
<i>Ja</i>	8
Totaal	15

Naar de redenen waarom er geen informatie is terug te vinden, is het slechts gissen. In twee zaken is het misbruik (vermoedelijk te) lang geleden gemeld en heeft de politie op grond van de geldende privacyregels de registraties verwijderd uit het systeem. Een andere mogelijkheid is dat de melders wel de commissie hebben geïnformeerd, maar nooit bij de politie zijn geweest.

Van de meldingen die wel zijn teruggevonden in de systemen is getracht te achterhalen wat de politie er na het opsporingsonderzoek mee heeft gedaan.

Tabel 3 – Vervolgacties na meldingen en onderzoek

Acties politie	Aantal
<i>Politiesepot</i>	3
<i>PV opgestuurd naar OM</i>	4
<i>Overleg OM</i>	1
Totaal	8

In drie zaken heeft de politie na de melding na onderzoek, waaronder het horen van getuigen, geen verdere actie ondernomen. Uit de context van de melding en zaak bleek de strafwaardigheid van het seksueel contact moeilijk aan te tonen, bijvoorbeeld omdat het (vermoedelijk) vrijwillig seksueel contact betrof tussen twee minderjarigen. In het andere geval ging het om een persoon onder de twaalf jaar. We kunnen spreken van een politiesepot.

Vier zaken zijn uiteindelijk door de politie doorgestuurd naar het OM voor verdere afhandeling. Deze zaken zijn vervolgens geseponeerd op technische gronden (gebrek aan bewijs, omdat er niet meer was dan het verhaal van de verdachte en de aangeefster).⁵

In een (1) zaak heeft de politie, voordat de meldster aangifte heeft gedaan, overlegd met het OM wat te doen. In overleg is besloten dat een aangifte geen haalbare kaart was.

De politie adviseerde – in dit geval de moeder – melding te doen bij de Raad voor de Kinderbescherming.

Ad 4. Hoofdkenmerken van de meldingen

Voor zover die gegevens bekend zijn geworden uit de informatie van de commissie en politie is een aantal hoofdkenmerken van de vijftien meldingen bepaald. Als eerste worden enkele kenmerken van de slachtoffers, setting en melders gepresenteerd.

Tabel 4 – Hoofdkenmerken slachtoffers, setting en melders

	Aantal
<i>Geslacht s.o.</i>	
<i>man</i>	3
<i>vrouw</i>	10
<i>onbekend</i>	6 ⁶
<i>Leeftijd s.o.</i>	3-40 ⁷
<i>Setting</i>	
<i>instelling</i>	8
<i>pleeggezin</i>	6
<i>anders</i>	1
<i>Melder</i>	
<i>slachtoffer</i>	3
<i>instelling</i>	3
<i>ouder(s)</i>	8
<i>overig</i>	1

Het merendeel van de slachtoffers is vrouw, de leeftijdsrange van de slachtoffers is erg groot, maar het merendeel lijkt in de tienerjaren. Het oudste slachtoffer is 40 jaar, woont in een instelling en heeft een zeer laag IQ. Ongeveer de helft van de zaken speelt zich in een instelling af, de rest in pleeggezinnen. Een groot deel van de meldingen wordt gedaan door (een van) de ouders van het slachtoffer. Hierna staan enkele kenmerken van de personen die als pleger zijn aangewezen.

Tabel 5 – Hoofdkenmerken pleger en relatie slachtoffer

	Aantal
<i>Geslacht pleger</i>	
<i>man</i>	14
<i>vrouw</i>	0
<i>onbekend</i>	1
<i>Leeftijd pleger</i>	> 11 jaar
<i>Relatie</i>	
<i>medebewoner</i>	3
<i>medewerker instelling</i>	5
<i>pleeggezinlid</i>	5
<i>familie/ bekende</i>	2

De meeste personen die als pleger zijn aangewezen door de melders/slachtoffers zijn man. Voor zover bekend betreft het een jongere van 11 jaar en twee jongeren van 16 jaar en de rest is volwassen. De aangewezen plegers zijn in de meeste gevallen verzorgers (instelling of pleeggezin). In een paar gevallen gaat het om een medebewoner of om een bekende van het slachtoffer.

Ad 5. Context van de melding

Voor zover er informatie beschikbaar was, is getracht de bredere context waarin het misbruik plaatsvond en/of de melding is gedaan in beeld te brengen. Uit die verschillende casus blijkt dat de melding van seksueel misbruik niet op zichzelf staat, maar soms een lange aanloop heeft waarin ouders opkomen voor de belangen van hun kinderen, die zich in velerlei opzichten in een kwetsbare positie bevinden. In verschillende zaken wordt genoemd dat slachtoffers en/of plegers (in een aantal zaken is de pleger een medebewoner) een laag IQ hebben. Dit kan de mate van kwetsbaarheid, in termen van moeilijk grenzen aangeven en respecteren, versterken.

In twee zaken is de kwestie van het seksueel misbruik, voor zover bekend, binnen de instelling afgehandeld. De later ingeschakelde politie laat het, na onderzoek en overleg met het OM, hierbij. In sommige zaken hebben ouders hun beklag gedaan over het feit dat de instelling het intern wilde houden.

Tot slot valt op dat in (minimaal) twee zaken de betrokken instellingsmedewerkers – die verdachten waren – antecedenten hadden (overigens niet voor zedenmisdrijven).

Ad 6. Conclusies en aanbevelingen voor eventueel vervolgonderzoek

De eerste belangrijke conclusie is dat van ongeveer de helft (7 van de 15) van de meldingen geen informatie is terug te vinden in de politiestructuren. Het is niet bekend wat de reden is dat er niets bekend is over sommige meldingen, ondanks dat een aantal daarvan tamelijk specifiek is qua namen van betrokkenen en instellingen, tijdvak en plaats. In beginsel worden meldingen, informatieve gesprekken en zeker aangiften van zedendelicten geregistreerd. De kans dat foutieve schrijfwijzen van eigennamen en plaatsnamen de oorzaak zijn van het ontbreken van registraties is aanwezig, maar klein omdat de analisten in diverse politiestructuren hebben gekeken, allerlei variaties van schrijfwijzen hebben geprobeerd, op namen van instellingen hebben gezocht en ook de periode waarin het misbruik plaatsvond ruim hebben genomen. Sommige meldingen zijn mogelijk te lang geleden en om die reden verwijderd uit de systemen. De veronderstelling is dat sommige melders /slachtoffers in werkelijkheid geen melding/aangifte hebben gedaan bij de politie.

De conclusie met betrekking tot de acht meldingen die wel zijn teruggevonden in de politiestructuren, is dat de politie in alle gevallen een onderzoek heeft ingesteld, maar dat geen enkele melding/aangifte heeft geleid tot een strafrechtelijke procedure. Met andere woorden, de melding blijft steken bij de politie, die wel onderzoek verricht, maar onvoldoende aanknopingspunten en bewijs vindt, of wordt door het OM afgedaan met een sepot (vooral wegens gebrek aan bewijs). Hierbij speelt zeker het feit dat de verdachten ontkennen en er geen aanvullend bewijs is om het misbruik aan te tonen; het gaat dan om de verklaring van het slachtoffer tegen de verklaring van de pleger.

Uit de casus en de bredere context ervan blijken ouders de grootste groep te zijn die melding doet van seksueel misbruik. In dit verband moet erop worden gewezen dat hun kinderen op last van de overheid in een pleeggezin of instelling zijn geplaatst. De ouders is vaak het ouderlijk gezag ontzegd. De melding van seksueel misbruik kent vaak een voorgeschiedenis, waarbij vooral de kwetsbare positie van de slachtoffers in oog springt.

De resultaten uit dit bescheiden opgezette pilotonderzoek rechtvaardigen de conclusie dat een grootschalig onderzoek naar de overige meldingen die zijn gedaan bij de commissie niet opportuun is.⁸ De belangrijkste reden hiervoor is dat in ongeveer de helft van de meldingen geen enkele informatie is terug te vinden in de politiestructuren, zelfs niet na zeer uitgebreide zoekslagen. Hiermee samenhangend, is de andere reden dat de meldingen uit dit pilotonderzoek van recente datum zijn. Het is zeer wel voorstelbaar dat meldingen van langer geleden nog minder zullen voorkomen in de politiestructuren, mede vanwege de vigerende regelgeving hieromtrent (vernietiging van gegevens na aantal jaren) en de wijzigingen in de bedrijfsprocessensystemen van de politie.

De aanbeveling is om eventueel vervolgonderzoek naar gevallen van seksueel misbruik van minderjarigen die onder verantwoordelijkheid van de overheid in instellingen of pleeggezinnen zijn geplaatst niet te baseren op de meldingen zoals die bij de commissie bekend zijn, maar een brede inventarisatie te houden in een of meer politiekorpsen door middel van het landelijke politiestructuur BlueView. Het voorstel is om een recent jaar te nemen (2010) en aan de hand van verschillende trefwoorden (o.a. seksueel misbruik, pleeggezin, namen van instellingen in de regio, artikel 249 WvSr) alle 'hits' te inventariseren en vervolgens na te gaan of de registraties vallen binnen de reikwijdte van het onderzoek van de commissie en zo ja, welke acties de politie vervolgens heeft ondernomen (bijvoorbeeld proces-verbaal doorgestuurd naar OM, geen verdere actie in afwachting van nieuwe ontwikkelingen, politiesept).

Onze inschatting is dat een dergelijk onderzoek in nader te bepalen politieregio's haalbaar moet zijn, mits de regio's hieraan medewerking willen verlenen door een analist hiervoor vrij te maken.⁹ De meerwaarde van deze brede inventarisatie boven het verder onderzoeken van de meldingen die bij de commissie zijn gedaan, is dat de meldingen/informatieve gesprekken/aangiften nu op een directere manier kunnen worden bekeken (minder bias in groep melders, geen hinder van foutieve/onvolledige informatie). Bovendien zou – bij voldoende aantallen meldingen – een relatie kunnen worden gelegd met het totale aantal in instellingen geplaatste personen in de betreffende regio.¹⁰

Een alternatief voor het hiervoor geschetste vervolgonderzoek is om in een aantal regio's een onderzoek te verrichten in de bedrijfsprocessensystemen waarbij over een nader te bepalen aantal jaren alle zedenregistraties, voor zover die betrekking hebben op de doelgroep waarop de commissie zich richt, worden opgevraagd en geanalyseerd.¹¹

Eindnoten

1. De gegevens zijn afkomstig van het meldpunt van de commissie en zijn dus opgegeven door de melders (op het meldingenformulier via de mail, in een brief, of tijdens een telefoongesprek). Ten tijde van dit onderzoek waren er ongeveer 600 meldingen gedaan bij het Meldpunt.
2. In deze rapportage spreken we gemakshalve van seksueel misbruik en slachtoffer. Strikt genomen, gaat het om meldingen. Uiteindelijk bepaalt de rechter of er in juridische zin sprake is van een strafbaar feit c.q. seksueel misbruik, slachtoffer- en daderschap.
3. Voor de volledigheid: we hebben niet aan waarheidsvinding gedaan, maar de informatie overgenomen die bekend c.q. geregistreerd was bij de betreffende politiekorpsen.
4. In een enkel geval komt een naam wel voor in de politiesystemen, maar dan bijvoorbeeld in verband met bedreiging of met betrekking tot diefstal van een fiets.
5. Van een (1) zaak waarover geen enkele informatie kon worden verkregen, is wel bij het OM bekend dat de zaak is geseponeerd wegens 'gewijzigde omstandigheden' (slachtoffer had inmiddels zelfmoord gepleegd).
6. In twee zaken ging het om drie slachtoffers per zaak.
7. Het onderzoek van de commissie beperkt zich strikt genomen tot minderjarigen. Aangezien de commissie heeft verzocht om de aangeleverde 15 meldingen nader te onderzoeken, is de melding meegenomen in onderhavige rapportage.
8. Hierbij moet ook de tijdsinvestering van de politiekorpsen en onderzoekers worden genoemd.
9. De tijdsbelasting voor de analist van de politie is minimaal. De onderzoekers van Beke moeten zorgen voor een goede en dekkende trefwoordenlijst. De analist voert die trefwoorden in, selecteert de regio en het jaar en filtert de hits eruit. Onderzoekers van Beke zoeken vervolgens in de systemen na of die hits in het onderzoek vallen en wat er met die registraties/meldingen is gebeurd en kunnen daarnaast nog aanvullende informatie verzamelen (leeftijd, geslacht, context). Daarvoor is wel formele toestemming nodig. De commissie kan in overleg met het College van PG nagaan in hoeverre de reeds verstrekte toestemming, eventueel met een aanvulling, hiervoor kan worden gebruikt.
10. Het is vooralsnog niet duidelijk of ook het aantal pleegzinnen in een regio bekend is (bij bijvoorbeeld BJZ). Indien dat wel het geval is, kunnen ook deze aantallen worden meegenomen en afgezet tegen het aantal meldingen.
11. Het voordeel van deze insteek is dat er geen trefwoorden nodig zijn en dat in beginsel alle mogelijke zedenzaken uit het systeem worden gehaald.

Bijlage 1 – Uitwerking van de vijftien casus

Hieronder volgt een beschrijving van de resultaten op casusniveau (geanonimiseerd). Daarbij zijn kort de aanloop tot en de aangifte zelf beschreven, gevolgd door de resultaten van de zoekslagen in de politieregisters. Tevens is waar mogelijk de bredere context van de melding beschreven. Voor alle casus geldt dat ze zijn geanonimiseerd; namen, leeftijden en jaartallen zijn veranderd om herkenbaarheid te voorkomen.

Casus Tina

Aanleiding

Eind 2010 wordt de politie gebeld door een medewerkster van een voorziening voor jeugdbescherming om aangifte te doen van seksueel misbruik van een dertienjarig meisje dat Tina heet. De medewerkster geeft aan dat ze samen met de vader van het slachtoffer aangifte wil komen doen. Tina zou verkracht zijn door een medebewoner van vijftien jaar. In december doet de vader aangifte van verkrachting van zijn dochter.

Resultaat

De politie start het onderzoek en hoort diverse begeleiders en groepsleiders om zich een beeld te vormen van Tina en de situatie. Begin 2011 wordt de plegger aangehouden en verhoord. Hij geeft toe seksueel contact te hebben gehad met Tina, maar dit gebeurde naar zijn zeggen op vrijwillige basis. De politie laat het hierbij en sluit het dossier.

Context

Tina heeft een verstandelijke beperking (IQ van 68). Zij is vanwege een problematische thuissituatie uit huis geplaatst en woont onder begeleiding met anderen in een huis. Tina is in haar kamer verkracht door een medebewoner. Ze heeft hiervan melding gemaakt bij de leiding en de leiding heeft het met haar vader besproken. De dader is verwijderd uit de woongroep. Tina vindt het niet nodig om aangifte te doen. Vader heeft het met de leiding gehad over het doen van aangifte en ook die vond het niet zo fijn dat hij aangifte ging doen. Vader doet toch aangifte om herhaling te voorkomen: *'ik dacht dat Tina daar veilig was, maar dat is dus niet zo'*.

De politie start een onderzoek en hoort de voogd van Tina. Zij geeft aan dat Tina seksueel wervend gedrag vertoont. Ze lokt soms medebewoners uit. Ook heeft zij wel eens medebewoners betast. Nu Tina naar de leiding is gekomen met het verhaal over de verkrachting is het lastig om dit te duiden: het is de vraag in hoeverre Tina een en ander zelf heeft uitgelokt.

Een maand later worden meerdere begeleiders en een teamleider gehoord. Ook deze getuigen bevestigen dat Tina seksueel overschrijdend gedrag vertoont: *'...ze is echt een poppetje, een 'meisje' meisje. Ze vertoont grenzeloos en seksueel wervend gedrag. Ze rijdt tegen jongens aan en rijdt op de bank. Ze daagt jongens ook uit.'* Tina heeft Feutaal Alcohol Syndroom (FAS): doordat haar moeder tijdens de zwangerschap alcohol gebruikte, is zij met een hersenbeschadiging geboren. Ook is Tina vroeger seksueel misbruikt door een oom (die zaak is toen geseponeerd).

Begin 2011 wordt de vijftienjarige John aangehouden inzake seksueel misbruik van Tina. Diezelfde dag wordt zijn vader gehoord als getuige om een beeld te krijgen van de jongen (ook hij is verstandelijk beperkt) en daarna wordt ook John uitvoerig gehoord.

Hij geeft inderdaad toe dat hij en Tina meermaals seks (oraal, anaal en vaginaal) hebben gehad, maar dat ze dat beiden wilden. Na het verhoor mag John weer naar huis.

Er wordt verder geen actie ondernomen en in april 2011 wordt het dossier gesloten.

Casus Wim

Aanleiding

Begin 2007 belt de moeder van Wim naar het politiebureau met de mededeling dat ze aangifte wil doen van verkrachting van haar zoon die sinds 2002 in een tehuis verblijft. Er vindt een intakegesprek met moeder plaats op het politiebureau. Moeder geeft aan dat haar zontje Wim diverse malen seksueel is misbruikt c.q. is lastiggevallen door een medebewoner, Hans. Moeder heeft dit meermaals bij de leiding aangegeven en het ook aanhangig gemaakt bij andere instanties (jeugdzorg, RvdK, AMK, advocaat), maar ook die reageren volgens moeder niet. Ze wil graag dat haar zoon elders wordt ondergebracht.

Resultaat

De politie geeft aan dat ze contact met het tehuis en de voogd van Wim zullen opnemen, om ook hun kant van het verhaal op te tekenen. Hieruit blijkt dat het destijds om *'speelgedrag van kinderen'* ging en vanwege de jonge leeftijd van de kinderen is strafrechtelijk ingrijpen niet mogelijk. De politie besluit om geen actie te ondernemen. Moeder is hierover erg teleurgesteld.

Context

In 2003 melden zich een moeder en haar zes jaar oude zoon Wim bij een politiebureau. Wim staat onder toezicht en woont een tehuis. Wim zegt door elfjarige medebewoner Hans te zijn aangerand c.q. verkracht en daarnaast moest hij de piemel van Hans in zijn mond nemen.

Wim heeft dit ook aan de leiding van het tehuis doorgegeven. Moeder geeft aan dat het tehuis het intern probeert te houden.

Moeder wordt half 2003 in kennis gesteld dat het geen strafrechtelijke zaak wordt omdat de verdachte tien jaar is. De voogd van Wim wordt op de hoogte gebracht door de politie, maar die bleek al door het tehuis gebeld te zijn. Deze zaak wordt verder onder de aandacht van de wijkagent gebracht, mede gezien het aantal feiten dat eerder vanuit hetzelfde tehuis bij de politie is aangebracht.

Eind 2006 meldt de moeder van Wim zich weer bij de politie. Volgens haar gaan de seksuele handelingen van medebewoner Hans nog steeds door. Ook zegt ze dat haar zoon door een groepsleidster regelmatig aan zijn oor wordt getrokken. De leiding van het tehuis is niet ontvankelijk voor haar kritiek. Sterker nog; haar bezoektijden worden bekort en ze mag alleen onder begeleiding van het personeel op bezoek bij haar zoon.

Ook de voogd van Wim wil in haar ogen niet meewerken; hij speelt volgens haar onder een hoedje met de mensen van het tehuis. Er wordt door de politie verder geen actie ondernomen.

In 2007 belt de moeder van Wim naar het politiebureau met de mededeling dat ze het zat is en aangifte wil doen van verkrachting door Hans. De politie hoort diverse getuigen, waaronder de voogd en medewerkers van het tehuis. Daaruit blijkt dat de voogd op de hoogte is van het verhaal en aangeeft dat Wim in veel gevallen niet het slachtoffer, maar de dader is. Moeder is daar overigens ook over geïnformeerd destijds. De maatschappelijk werkster van het tehuis geeft aan dat Wim een flinke achterstand heeft qua geestelijke vermogens. Hij functioneert op peuterniveau. Moeder probeert van alles om hem thuis te krijgen en haalt alles uit de kast om dat te realiseren. Er is geprobeerd om Wim langere tijd naar huis te laten gaan, maar hij kwam dan steeds slecht terug (zware terugval). De verwachting is dan ook dat de OTS in het belang van Wim gehandhaafd blijft. Op basis hiervan besluit de politie om verder geen stappen te ondernemen.

Casus José

Aanleiding

In 1998 doet de directrice van het tehuis waar José verblijft aangifte van seksueel misbruik van José over de periode 1994-1995.

Resultaat

Er is geen informatie meer beschikbaar over de aangeefster bij de politie. Uit BVH en BPS is alleen bekend dat het misbruik tot en met 1995 zou hebben geduurd en er is een registratienummer gevonden van de aangifte. Er is geen informatie over de relatie tussen de verdachte en José. Het artikelnummer is blijkens HKS 249 WvSr, hetgeen suggereert dat er sprake is geweest van een bepaalde gezagsverhouding tussen de verdachte en José. De verdachte is verhoord en er is een dossier opgemaakt en naar het OM gestuurd. Die heeft de zaak geseponeerd in 1999. De grond is 'gewijzigde omstandigheden', zo blijkt uit de gegevens van justitie (JDS).

De politie heeft op verzoek van de onderzoekers navraag gedaan bij het OM voor inzage in het dossier, maar er bleek geen dossier meer te zijn. De regiopolitie vermoedt dat het gebrek aan registraties bij de politie en het OM ermee te maken heeft dat de systemen conform artikel 9 WPG zijn geschoond.

In 1997 heeft de aangeefster zelfmoord gepleegd. Deze informatie is als 'zacht' te beschouwen, omdat ze afkomstig is van een van de rechercheurs die zich dat nog kon herinneren c.q. dat wellicht ergens had genoteerd. Als dit jaartal correct is, betekent het dat de directrice pas aangifte doet na het overlijden van José en dat het OM de zaak het jaar na de aangifte seponeert. Een en ander zou nader kunnen worden uitgezocht in andere registers (GBA, overlijdensregister).

Uit het JDS en HKS blijkt dat de verdachte na de registratie voor het zedenfeit niet meer voorkomt in de systemen van politie en justitie. In de periode voor en rond het vermeende feit is hij tweemaal geregistreerd voor het rijden onder invloed.

Context

Geen verdere gegevens bekend over de context van de aangifte en de achtergronden van José.

Casus Rochella

Aanleiding

Rochella is vermoedelijk begin twintig als ze bekendmaakt dat ze is misbruikt door haar pleegvader en pleegbroer. Ze was acht jaar toen het begon en het misbruik heeft verschillende jaren geduurd. Het is niet bekend of, en zo ja wanneer, zij aangifte heeft gedaan bij de politie.

Resultaat

De politie heeft in verschillende systemen (o.a. BVH, HKS, BlueView) gezocht op de (achter)naam van Rochella, met diverse schrijfwijzen, in de periode waarin het misbruik zou hebben plaatsgevonden, echter zonder resultaat. Ook is gezocht op de aangiften van zedendelicten in het algemeen in die betreffende periode, ook zonder resultaat.

Context

Geen verdere gegevens bekend over de context van de aangifte en de achtergronden van Rochella.

Casus Marloes

Aanleiding

Marloes is zestien jaar en verblijft in een internaat. Tijdens het weekendverlof komt moeder erachter dat Marloes gemeenschap heeft gehad met een medebewoner. Volgens moeder is dat tegen haar wil gebeurd en ze meldt het bij de politie. Marloes wil geen aangifte doen.

Resultaat

Er zijn twee registraties gevonden omtrent deze zaak in het bedrijfsprocessensysteem (2004).

Context

Uit de registraties blijkt dat de directeur van het internaat een gesprek heeft gehad met de ouders van Marloes en dat de ouders zich hebben verontschuldigd. Er was namelijk geen sprake van verkrachting maar van vrijwillige seks.

Casus Esther

Aanleiding

Esther is groepsleidster in een woongroep. Ze werkt vanaf 2006 met een mannelijke collega. Esther zegt dat die mannelijke collega haar mentorkind drugs en dure cadeautjes gaf. Het misbruik zou hebben plaatsgevonden in 2009. Ze meldt dit bij de leiding die er volgens Esther niets mee doet. Door een reorganisatie wordt Esther overgeplaatst en in 2010 verneemt ze van haar voormalige mentorkind dat ze weer met die mannelijke collega omgaat. Esther doet in 2010 melding bij de commissie-Samson. Uit die gegevens valt op te maken dat het om drie kinderen gaat in de leeftijd van zes tot twaalf jaar die misbruikt zouden zijn door de mannelijke collega en zijn broer.

Resultaat

De namen van Esther en haar voormalige mannelijke collega komen naar voren in een aantal processen-verbaal uit 2011. Esther doet aangifte van bedreiging door de mannelijke collega, naar haar zeggen omdat zij melding had gemaakt van seksueel misbruik bij de commissie-Samson. De processen-verbaal gaan over de bedreiging en niet over de vermeende seksuele delicten. In de politiestructuren is gezocht op de (achter)naam van Esther en de naam van de mannelijke collega, maar er zijn geen registraties gevonden die betrekking hadden op het seksueel misbruik, dit ondanks dat Esther aangeeft het aan een politiefunctionaris te hebben gemeld. De naam van die politiefunctionaris komt echter niet voor in het personeelsbestand van de politie. De mannelijke collega komt evenmin voor in BVH en HKS.

Context

Het verhaal van Esther is dat zij naar haar zeggen al enige tijd bedreigd wordt door de mannelijke collega. Die bedreigingen zijn per sms verstuurd, en de politie heeft dat kunnen constateren. Zij koppelt die bedreigingen aan de melding die zij heeft gedaan bij de commissie-Samson: *'in 2010 heb ik weer melding gedaan bij de commissie-Samson. Vermoedelijk is hem dat ter ore gekomen en is hij mij gaan bedreigen'*. Ze suggereert ook dat hij haar brommer heeft gesaboteerd.

Het verhaal van de mannelijke collega – die nadien wordt verhoord – , is dat hij erkent die dreiging te hebben verstuurd omdat hij *'boos en emotioneel'* was. Hij stelt dat hij een paar maanden goed heeft samengewerkt met Esther in het tehuis, maar dat zij na verloop van tijd probeerde hem zwart te maken en in een kwaad daglicht te stellen. Esther zou hem tussen de een en twee jaar al hinderen met allerlei vervelende berichten om hem zwart te maken. De dreig-sms was bedoeld om haar duidelijk te maken dat ze ermee moest stoppen.

Casus Naomi

Aanleiding

Via de commissie zijn twee zaken aangedragen waarin de naam Naomi, die in de periode 2007-2008/2009 seksueel misbruikt zou zijn, voorkomt. In beide gevallen begint het misbruik als Naomi zes jaar is. Mogelijk dat het om een (1) slachtoffer gaat. In de ene casus is de stiefoma de aangeefster, in de andere casus een andere, niet nader omschreven vrouw. In beide casus figureren, afgaande op de namen, ook andere (mogelijke) plegers. Er zou in een van de casus een informatief gesprek hebben plaatsgevonden.

Resultaat

De politie heeft geen enkele registratie kunnen vinden die te koppelen is aan een of beide casus. Daartoe zijn alle genoemde namen door de bedrijfsprocessensystemen (X-Pol en BVH) gehaald, inclusief andere, mogelijke schrijfwijzen van die namen, waarbij de periode vanaf 2001 tot heden is bekeken. Ook is gekeken met vrije zoektermen in Blue View en HKS (regionaal en landelijk) voor de genoemde verdachten, evenmin zonder enig resultaat. Aangezien er een plaatsnaam wordt genoemd van buiten de betreffende regio is contact opgenomen met de regio waarin de plaats zich bevindt met de vraag of de zaak daar bekend is. Ook zonder resultaat. Een eenduidige verklaring voor het feit dat er blijkbaar wel een informatief gesprek is geweest, maar er niets van is terug te vinden in de politiestystemen, kan de politie niet geven.

Context

Geen nadere gegevens beschikbaar om iets te zeggen over de context van het misbruik.

Casus Marie

Aanleiding

Begin 2011 doet Marie per e-mail melding bij een politieregio in het land. Die melding komt binnen bij het Servicecentrum. In de e-mail zegt ze dat haar kinderen van een, twee en drie jaar, die in een pleeggezin wonen, worden mishandeld en misbruikt. Dat pleeggezin zou naar haar zeggen twaalf kinderen tellen. Marie geeft in haar e-mail verder aan dat zij aangifte heeft gedaan bij de politie in haar woonplaats, maar deze heeft haar klacht naar haar zeggen niet serieus genomen. De politie waar Marie de e-mail naartoe heeft gestuurd, heeft vervolgens in de systemen gezocht naar de aangifte waarover zij schrijft. Deze is niet terug te vinden. Dit zou wel het geval zijn geweest als er aangifte was gedaan.

Omdat er te weinig informatie is om met deze zaak verder te gaan, wordt er niets met deze melding gedaan. Daarnaast adviseert de politie Marie om naar de politie in haar woonplaats te gaan als zij het niet eens is met de gang van zaken aldaar.

Resultaat

In de politieregio, waar Marie naar eigen zeggen aangifte heeft gedaan, is blijkens nader onderzoek niets in de systemen terug te vinden. Dit kan betekenen dat zij daar niet is geweest om aangifte te doen. Indien er geen aangifte is gedaan, kan er toch een mutatie worden opgemaakt, maar dat is in dit geval ook niet gebeurd volgens de contactpersoon bij de politie. Uit de context van het verhaal wordt duidelijk dat het om een ernstig getraumatiseerde en verwarde vrouw gaat (zie hieronder).

Context

Marie is geboren in Sierra Leone. Zij, haar oudere broer en twee jongere zusjes worden opgevoed door haar tante. Moeder is getrouwd met een Nederlandse man en woont in Nederland. Er is niets bekend over de eerste jaren van Marie in Sierra Leone, behalve dat haar oudere broer een pasgeboren zusje van Marie heeft verkracht. De baby is als gevolg daarvan overleden.

Moeder wil haar drie kinderen naar Nederland halen. Met behulp van vervalste geboortepapieren laat zij Marie, haar jongere zusjes en haar inmiddels volwassen zoon naar Nederland komen en vraagt haar zus – die ook met een Nederlandse man is getrouwd – of zij de kinderen wil adopteren en in huis nemen, omdat de man van moeder niet weet dat zij nog kinderen in Afrika heeft. Marie is vijf jaar als ze wordt geadopteerd. Ze ziet haar biologische moeder regelmatig maar weet niet beter of haar moeder is een ‘tante’.

Marie vertelt in 2006 tegen de politie dat het seksueel misbruik in 1995 begon. Zij is dan vijf jaar. Haar broer zou haar gedurende een aantal jaren hebben misbruikt. Hoe lang is niet bekend. Op een gegeven moment heeft Marie het aan haar stiefmoeder verteld die de broer, haar stiefzoon, erop aanspreekt. Die geeft het misbruik toe en moet het huis verlaten. Hij gaat op zichzelf wonen.

Volgens Marie zou zij na het vertrek van haar broer zijn misbruikt door een huisvriend. Waaruit dat misbruik precies bestond, wordt niet duidelijk uit de dossiers. Ook dit zou een aantal jaren hebben geduurd, ongeveer tot 1997. Zij is dan ongeveer negen jaar. Dan begint het misbruik door haar stiefvader. Het misbruik begint met betasten en ont-aardt in vaginale en anale penetratie. Het misbruik vindt thuis plaats, meestal in het bed van Marie. De werkkamer van de stiefvader en de slaapkamer van Marie zijn op de zolder-verdieping gelegen. Het misbruik zou volgens Marie een paar keer per week gebeuren en valt samen met de relatie tussen de stiefouders die steeds slechter wordt. Er is veel ruzie. De stiefmoeder vertelt dat ze vanaf 1998 geen seks meer heeft met haar man. Zij heeft naar eigen zeggen niets gemerkt van het seksueel misbruik van Marie.

Marie begint op school allerlei probleemgedrag te vertonen, zoals liegen, stelen, drinken van alcohol, kinderen pesten, opstandig gedrag in de klas en loopt verschillende keren van huis weg. Het seksueel misbruik door stiefvader stopt als ze op haar twaalfde jaar door jeugdzorg uit huis wordt geplaatst en er een OTS wordt opgelegd. Ze gaat op verzoek van jeugdzorg bij haar biologische moeder wonen. Dat gaat verkeerd. Moeder laat haar aan haar lot over en Marie zegt: ‘Toen was ik al gek en losbandig in mijn hoofd en toen is het helemaal verkeerd gelopen’. Uit politieregistraties blijkt dat zij in die periode diverse keren is weggelopen.

Marie is dertien jaar als ze gaat samenwonen met een 30-jarige man. Ze wordt zwanger en jeugdzorg wordt weer ingeschakeld, maar die heeft op dat moment geen plaats. Marie krijgt in de jaren erna nog twee kinderen. Marie heeft een fors drankprobleem (ze is dan zestien) en verwaarloost de kinderen. Die worden uit huis geplaatst en onder toezicht gesteld. Haar vriend is dan al vertrokken.

Het bekend worden van het misbruik speelt in de context van de echtscheidingsprocedure die de stiefvader wil opstarten. Marie ziet in die periode haar biologische moeder blijkbaar nog regelmatig. Tijdens een van die bezoeken vertelt moeder dat het jongere zusje van Marie rode schaamlipjes heeft en daarvoor naar de arts is geweest. Dat heeft moeder gehoord van haar zus, de stiefmoeder van Marie.

Marie zegt dat zij dat vroeger ook heeft gehad en dat dat komt omdat stiefvader haar misbruikte. Moeder vertelt dat aan haar zus en beiden dringen er bij Marie op aan om aangifte te doen. Eind 2006 volgt een informatief gesprek bij de zedenpolitie en kort erna volgt de aangifte van seksueel misbruik door haar broer, de huisvriend en haar stiefvader. Het duurt enkele weken voordat Marie die ondertekent omdat zij depressief is, haar kinderen mist en daardoor de gemaakte afspraken met de zedenpolitie niet nakomt.

Begin 2007 doet stiefmoeder aangifte tegen stiefvader wegens misbruik van het jongere zusje van Marie. Het zusje zou gezegd hebben dat stiefvader aan haar vagina zat. Het meisje wordt in een verhoorstudio verhoord. Enige tijd erna wordt de stiefvader buiten heterdaad aangehouden. De stiefvader ontkent het misbruik van het jongere zusje van Marie en geeft uiteindelijk toe dat hij Marie slechts eenmaal aan haar vagina heeft gelikt. De stiefvader zegt hierover: ‘Waar ligt de grens van seksueel misbruik, dat moet ik aan mijn advocaat vragen. Hij zegt verder: *‘Mijn seksuele relatie met mijn vrouw was nul. Met Marie schoot ik uit, het ging te ver. Als ik alle details ga vertellen dan ben ik bang dat ik daarvoor*

word veroordeeld. Het is maar een keer gebeurd. Mijn vrouw wil mij een bak zetten. In 2007 seponereert de officier van justitie de zaak van het misbruik van Marie en haar zusje. De stiefvader heeft geen antecedenten, zo blijkt uit HKS.

Uit verschillende politieregistraties nadien blijkt het niet goed te gaan met Marie. In 2010 wordt ze dronken en verward op straat aangetroffen. Een ambulance wordt gebeld en ze probeert een ziekenbroeder te bijten. Een paar weken later wordt ze weer dronken en verward aangetroffen. Ze zegt dat ze veel drinkt vanwege ernstige emotionele problemen uit het verleden. Ze heeft de problemen naar eigen zeggen niet onder controle maar heeft geen professionele hulp nodig. Dan volgt de melding bij het servicecentrum (zie aanleiding).

Casus Johan

Aanleiding

Johan is een volwassen man met een IQ van een kind van vier jaar. Hij woont in een huis met drie medebewoners. Het huis staat op het terrein van een instelling voor verstandelijk beperkten. Eind 2004 zegt Johan uit het niets tegen zijn moeder, waar hij op dat moment voor het weekend verblijft, *A. heeft mij geneukt*. Door de vragen van moeder wordt duidelijk dat A., die groepsleider is in het huis van Johan, aan de 'poeper en plasser' van Johan heeft gezeten. Moeder doet begin 2005 aangifte. Eind 2005 wordt A. buiten heterdaad aangehouden.

Resultaat

Het geboortjaar van Johan was verkeerd en leverde geen hit op in het oudere bedrijfsprocessensysteem Genesys. Vervolgens is gezocht op voorletter en achternaam. Dat leverde wel resultaat op. Er blijken meer bewoners aangifte te hebben gedaan tegen A. Uit Genesys wordt niet duidelijk wat er met de aangiften is gebeurd. De HKS-gegevens van A. laten zien dat het openbaar ministerie de aangifte van Johan in mei 2006 heeft geseponereerd op technische gronden (geen wettig overtuigend bewijs).

Context

In 2003 komt A. als groepsleider werken o.a. in het huis waar op dat moment drie volwassen medebewoners wonen (een man en twee vrouwen; ze hebben een IQ van een kind van 4 jaar). Johan komt in 2004 in het huis wonen. A. werkt al langer bij de betreffende instelling, maar dan in een andere functie.

De instellingsarts maakt zich zorgen om het gedrag van een van de bewoonsters. Zij heeft onverklaarbare buikklasten, is erg angstig, weert lichamelijk contact van de arts af met opmerkingen als *'niet vies doen'* et cetera. De arts duidt deze klachten als signalen van seksueel misbruik. In 2004 vertoont de andere bewoonster vergelijkbare klachten. De instellingsarts legt in de processen-verbaal een directe relatie met de komst van A. op de groep. Vanaf die tijd zijn de klachten begonnen. In overleg met het management wordt het protocol in gang gezet. Een orthopedagoog onderzoekt in hoeverre er sprake is van seksueel misbruik, maar het onderzoek levert niets op. Er wordt verder geen actie ondernomen. Medio 2004 heeft A. een conflict met de mannelijke bewoner (niet met Johan, want die woont er dan nog niet). Er is onenigheid tussen de man en een medebewoonster. Op het moment dat dat conflict over is, vaart A. op een forse en intimiderende manier tegen de man in kwestie uit. Dat wordt gehoord door de collega die de wacht houdt en met elk huis is verbonden door middel van een radioverbinding. Ze kan letterlijk horen wat A. zegt en spreekt hem er later op aan. Hij reageert laconiek. Collega's vinden het merkwaardig dat A. na de late dienst nog gaat kijken of de bewoners slapen. Dat is geen normale gang van zaken. A. reageert *'ik wilde gewoon zien of de bewoners al slapen'*.

De collega's, en bijvoorbeeld ook de moeder van Johan, vinden A. een aardige, sympathieke man. Dat beeld verandert in de loop van de tijd. A. wordt van zijn andere taak, pastoraal medewerker, ontheven door de predikant omdat hij zich niet netjes gedraagt rich-

ting de bewoners. In een van de processen-verbaal wordt A. omschreven als: ‘koud’, ‘machtsgeil’ en ‘autoritair’. Een van zijn collega’s adviseert A. om therapie te volgen, omdat A. een stoornis heeft.

Sommige vrouwelijke collega’s klagen bij het management over het gedrag van A. Hij zou seksueel getinte opmerkingen tegen ze maken. Uit de processen-verbaal wordt niet goed duidelijk wanneer dat speelt maar vermoedelijk al enkele maanden. In november 2004 stelt het management A., na verschillende gesprekken, op non-actief vanwege die seksueel grensoverschrijdende opmerkingen. A. vindt de hele gang van zaken ‘belachelijk’. Tegen de tijd dat hij weer aan het werk zal gaan, spelen de aangiften c.q. vermoedens van seksueel misbruik en wordt hij opnieuw op non-actief gesteld.

Eind 2004 meldt de moeder van Johan bij de arts hetgeen Johan gezegd heeft over A. De moeder van Johan kan zich dat in eerste instantie niet goed voorstellen van A., want hij is een sympathieke man, maar het gedrag (zenuwachtig, angstig, in de war) en de persoon van Johan (houdt niet van lichamelijk contact) baren haar dermate zorgen dat ze die kenbaar maakt bij de instellingsarts. Die brengt haar op de hoogte van de andere vermoedens.

Begin 2005 doet moeder aangifte van seksueel misbruik en een paar dagen nadien wordt Johan in een verhoorstudio gehoord. Het verhoor verloopt volgens de orthopedagoog erg moeizaam, vanwege de spanning en het lage functioneren van Johan. Uit het verslag komt naar voren dat het erop lijkt dat Johan verschillende keren is betast (hij heeft dan geen kleding aan) en dat A. met zijn piemel tegen zijn billen heeft gedrukt.

In datzelfde jaar doet de manager aangifte van seksueel misbruik van drie personen: dat zijn de bewoners van het huis, exclusief Johan. Het is niet duidelijk waarom dit zo is, maar het kan zijn dat de aangifte van de moeder van Johan voor de manager voldoende was.

Eind 2005 wordt A. buiten heterdaad aangehouden. Hij ontkent het misbruik van de bewoners, ook van Johan (‘hij is een kind en weerloos’). A. zegt dat het wel kan zijn dat hij Johan bij het helpen per ongeluk heeft aangeraakt in de doucheruimte. Twee dagen na zijn aanhouding wordt A. heengezonden.

Begin 2006 wordt de zaak van Johan en die van de andere drie aangevers geseponeerd. A. heeft een (1) antecedent in HKS, namelijk voor zedendelicten (artikel 247/243) en vier registraties in Genesys. Al deze registraties hebben betrekking op de zedenfeiten zoals hiervoor genoemd. Daarnaast heeft A. geen politieregistraties. A. werkt niet meer bij de instelling.

Casus Fatima

Aanleiding

In 2010 doet de dertienjarige Fatima aangifte van verkrachting door een nachtwaker van de instelling waar zij op dat moment verblijft. De man, B., zou haar na een kort gesprek rond 23.00h op haar kamer hebben gedwongen tot orale en vaginale seks.

Resultaat

Er staan verschillende mutaties over Fatima in BVH. Die gaan over eerdere registraties (o.a. in verband met weglopen). Het proces-verbaal rondom de zedenzaak is door de politie opgehaald bij het OM. Eind 2010 wordt B. op het bureau ontboden en verhoord. De officier besluit dat er een ‘loopzaak’ van wordt gemaakt. In een mutatie uit 2011 blijkt dat de politie aan het OM heeft gevraagd wat ze met deze zaak moeten doen. Diezelfde maand mailt de officier dat de zaak kan worden afgerond en ingestuurd en dat die vervolgens wordt geseponeerd wegens gebrek aan bewijs.

Context

Begin 2010 meldt de moeder van Fatima bij de politie dat ze is weggelopen van huis. Dat is vaker gebeurd. De thuissituatie is voor Fatima onhoudbaar; ze is bang voor problemen met

haar familie omdat ze naar eigen zeggen rookt, blowt en te veel met jongens omgaat. De situatie is bekend bij jeugdzorg.

Haar familie, vriendinnen en de politie proberen te achterhalen waar Fatima verblijft. Zonder resultaat. Een aantal weken na de melding van moeder treft de politie Fatima dronken aan in Amsterdam in gezelschap van een aantal mannen. Ze geeft aan dat ze door (deze?) mannen verschillende malen gedwongen zou zijn om seksuele handelingen te verrichten, maar wil daarover verder niets verklaren. De politie neemt haar mee en schakelt jeugdzorg in. Dezelfde dag wordt ze naar een instelling in haar woonplaats gestuurd om aldaar op een gesloten afdeling te worden geplaatst.

Het betreft een gesloten afdeling waar meer meisjes verblijven. Op de avond van het vermeende delict heeft nachtwaker B. dienst. Het is zijn tweede dienst op deze afdeling. Uit HKS-informatie blijkt dat B. een aantal antecedenten heeft voor diefstal, bedreiging en geweldpleging. Het laatste antecedent is uit 2006.

Vanwege ziekte van een collega moet hij alleen werken, maar heeft hij wel back-up van een collega die op verschillende afdelingen toezicht houdt. De meisjes lopen die avond constant uit hun kamer, de gang op en maken allerlei opmerkingen tegen de bewaker ('hey, lekker ding'). De bewaker schenkt er naar eigen zeggen geen aandacht aan. Rond 23.00h maakt hij een praatje met Fatima over de Koran. Fatima zegt dat hij haar daarna heeft gedwongen tot seks en dat ze niets heeft durven doen (schreeuwen o.i.d.) omdat ze bang was dat hij zou slaan.

Volgens de instelling is Fatima een paar dagen voor het vermeende incident in de isoleercel geplaatst omdat ze zich had misdragen tegenover een groepsleider. De groepsleider had iets negatiefs over Fatima in het dagrapport gezet en Fatima dreigde aangifte te doen van seksueel misbruik. De instelling merkt verder op dat Fatima richting '*iedere man*' seksueel grensoverschrijdend gedrag vertoont. Op de eerste dag van haar verblijf stond Fatima te tongzoenen met een medebewoner, aldus de instelling. De nachtwaker was voor zijn dienst ook ingelicht over c.q. gewaarschuwd voor het gedrag van Fatima.

Kort na het delict laat ze een van de andere meisjes 'sperma' zien in de wasbak en zegt tegen haar dat ze seks heeft gehad met B. Fatima zou dat na de seks met B. hebben uitgespuugd. De volgende dag zegt een klasgenoot tegen Fatima dat de hele school weet dat ze heeft '*geneukt*' met de groepsleiding. Een bewoner zou dat vanuit een ander gebouw hebben kunnen zien omdat de gordijnen half open stonden. Fatima zegt in een van haar verklaringen: '*toen werd ik een beetje rood en dacht: hoe kan hij dat weten?*'

De groepsleiding organiseert een groepsgesprek en de meisjes op de afdeling moeten hun eigen verhaal op papier zetten. Fatima zegt dat het een grapje was van dat sperma, dat zou ze zelf hebben gemaakt met zeepsop. Ze zegt tegen de groepsleiding dat ze na de vermeende verkrachting een tampon heeft ingedaan omdat de tampon het sperma zou opzuigen waardoor haar vagina '*weer schoon zou worden*'. De tampon en de deken (in verband met haren) waarop zij zouden hebben gelegen, worden door de groepsleiding in een vuilniszak gedaan en later overhandigd aan de politie.

Medio 2010 wordt ze vanwege het vermeende incident overgeplaatst naar een andere instelling elders in het land. Daarna wordt daar de aangifte opgenomen en worden er diverse getuigen binnen de instelling gehoord en ook nachtwaker B. Die ontkent in het geheel op de kamer van Fatima te zijn geweest. Hij zegt dat er al die tijd een collega bij hem aanwezig was, wat blijkens getuigenverklaringen niet klopt. Er wordt wangslim bij hem afgenomen alsmede haren.

Het onderzoek van het NFI naar de tampon en de deken duurt blijkbaar enige tijd want eind 2011 wordt bekend dat er wel haren zijn aangetroffen op de deken van Fatima, maar die zijn van haarzelf en niet van B. Op de tampon zijn geen spermaresten aangetroffen. De officier besluit diezelfde maand de zaak te seponeren.

Casus Rinze

Aanleiding

Begin 2011 krijgt de politie tijdens het zakenoverleg zeden het verzoek om contact te leggen met de vader van Rinze. De vader heeft een klacht ingediend bij de commissie-Samson in verband met seksueel misbruik van zijn zoon in een jeugdinstelling door een van de medewerkers.

Resultaat

De politie neemt contact op met vader en de instelling. Er blijkt een interne rapportage te zijn over de medewerker. Op basis hiervan besluit de Officier eind 2011 niets met de zaak te doen (op te leggen of seponeren).

Context

In 2006 is er een onderzoek gedaan door het bureau Integriteit en Veiligheid van de jeugdinstelling. Vader heeft het rapport ook ingezien. Vader zegt dat zijn zoon destijds niet conform de waarheid heeft verklaard omdat hij bang was voor de verdachte (een medewerker). In het rapport van de jeugdinstelling is aangegeven dat er gedragingen van de medewerker zijn geweest die niet door de beugel konden, maar dat er van seksueel misbruik geen sprake is geweest. Dat is dan ook de reden dat er destijds door de jeugdinstelling geen aangifte is gedaan. De verdachte heeft blijkens justitiële documentatie een aantal vermogens- en geweldsantecedenten die overigens niet te linken zijn aan de jeugdinstelling. De politie heeft kennisgenomen van het interne rapport van de jeugdinstelling. Het OM gaat niets met deze zaak doen.

Casus Rolinda

Aanleiding

Moeder meldt zich begin 2011 bij het politiebureau. Haar ex-man zou in 2010 seksueel misbruik hebben gemaakt van zijn toen driejarige dochter. Ze wil aangifte tegen hem doen.

Resultaat

De politie praat met moeder. Vervolgens legt de politie de zaak voor aan de officier. Gezamenlijk wordt besloten dat het doen van aangifte tot niets zal leiden. Dat wordt moeder meegedeeld die dat ook begrijpt.

Context

In 2010 doet de moeder van Rolinda bij de commissie melding van seksueel misbruik van haar dochtertje. Het misbruik heeft in een pleeggezin plaatsgevonden toen het meisje drie jaar oud was. De politiefunctaris neemt op verzoek van het meldcentrum telefonisch contact op met de moeder. Die ochtend is de moeder met haar dochtertje bij de kinderarts geweest en die vermoedt dat Rolinda misbruikt is geweest toen ze drie jaar was. Een en ander wil moeder graag met de politie bespreken. Een maand later heeft de politie een gesprek met de moeder en haar ex-man. Ze zijn geïnformeerd over de rechtsgang na seksueel misbruik. Omdat niet duidelijk is of er daadwerkelijk sprake is van een strafbaar feit geeft de politie aan dat ze wachten op nadere informatie.

Eind 2010 maakt de politie een eindmutatie op. De stukken die ze van de moeder hebben ontvangen, zijn bestudeerd en er is overleg geweest met de officier. Het is zeer moeilijk aan te tonen of er sprake is geweest van seksueel misbruik en daarnaast is ook onduidelijk wie de verdachte zou kunnen zijn: vader, pleeggezin of ouders van moeder. Politie meldt moeder dat de zaak gesloten wordt.

Moeder meldt medio 2011 aan het politiebureau dat ze nieuwe informatie heeft over het misbruik van haar dochter. Uit het gesprek dat de politie met moeder heeft, komt naar voren dat moeder nu aangeeft dat vader hun dochtertje mogelijk seksueel heeft mis-

bruikt. Hij zou zijn piemel aan haar hebben laten zien en aan haar vagina hebben gezeten (wrijven). De politie legt de zaak voor aan de officier en gezamenlijk besluiten ze dat het geen haalbare kaart is dat moeder aangifte doet. Daarna is er weer contact met moeder. Zij begrijpt het standpunt van de politie maar maakt zich wel zorgen over de omgang met Rolinda en haar vader. De politie adviseert haar deze zorg neer te leggen bij de Raad voor de Kinderbescherming. Moeder gaat dit doen.

Casus Manon

Aanleiding

Moeder doet bij de commissie een melding van seksueel misbruik van haar dochter Manon. Als plegers wijst moeder de pleegouders aan. Het misbruik vindt plaats in de periode 2001-2002 in een pleeggezin. Manon is dan dertien jaar.

Resultaat

De politie heeft in het politiesysteem BlueView gezocht op alle genoemde eigennamen, zonder resultaat. Er is nadien contact geweest met de afdeling zeden met de vraag of het dossier daar bekend was. Dat bleek niet het geval. Uit de gegevens van de commissie komt ook niet expliciet naar voren dat er aangifte is gedaan en zo ja wanneer.

Context

Er is geen informatie om iets te zeggen over de context van het misbruik en/of melding.

Casus Anne

Aanleiding

Medio 2010 wordt de politie gebeld door de moeder van Anne, een meisje van veertien jaar dat onder toezicht staat en woonachtig is in een opvanginstelling. Moeder zegt dat Anne bij de leiding had aangegeven verkracht te zijn door een jongen. Omdat moeder niet wilde dat het in de doofpot zou verdwijnen, neemt ze contact op met de politie. Moeder noemt ook de verdachte.

Resultaat

De politie kon deze zaak relatief gemakkelijk achterhalen want een van de rechercheurs had de zaak zelf afgehandeld. Uit de politieregistraties komt het volgende naar voren met betrekking tot de casus Anne. De politie verhoort Anne en trekt de antecedenten na van de verdachte, die twee zedenantecedenten blijkt te hebben. Hij wordt buiten heterdaad aangehouden en verschillende malen verhoord. Hij ontkent in alle toonaarden. De officier besluit de verdachte heen te zenden (en vermoedelijk de zaak op technische gronden te seponeren, maar dat wordt niet duidelijk uit de registraties).

Context

Kort na de melding maakt de politie via de begeleidster van Anne een afspraak om met haar een informatief gesprek te voeren. Dat gesprek vindt een week erna plaats. De politie gaat de gangen van de verdachte na. Het blijkt een 26-jarige man te zijn met twee eerdere zedenantecedenten (seks met minderjarigen). Anne doet aangifte bij de politie van verkrachting. Ze is op een hangplek in contact gekomen met de verdachte die ze kende en met hem naar het bos gegaan. Daar heeft hij haar eerst betast en daarna verkracht. Volgens Anne waren er op een zeker moment een man, een vrouw en een paar kinderen in de buurt en dat is de reden dat de verdachte gestopt is met de verkrachting en haar heeft laten gaan. Via MSN heeft hij later aangegeven dat ze niet naar de politie mocht gaan. Ze heeft het hele verhaal vervolgens verteld aan haar begeleidster. Politie en justitie doen een persbericht uit waarbij men op zoek is naar de man, vrouw, twee kinderen en twee honden.

Dit levert geen reacties op. De politie hoort de mentor als getuige en die bevestigt dat Anne melding heeft gemaakt van verkrachting. De politie gaat met Anne en haar mentor naar de PD. Anne loopt resoluut de route en geeft duidelijk aan waar ze verkracht is. De politie maakt foto's van de PD. De recherche vraagt met toestemming van het OM het reclasseringsrapport van de verdachte op. Dit is naar aanleiding van een eerder zedenmisdrijf in 2009 opgemaakt. Verdachte is verstandelijk beperkt (IQ van 70), zo blijkt onder andere uit de rapportage. Eind 2010 wordt de verdachte buiten heterdaad aangehouden. Hij wordt vier keer verhoord en op last van de officier een paar dagen nadien weer in vrijheid gesteld. Hij ontkent in alle toonaarden dat hij Anne heeft verkracht.